

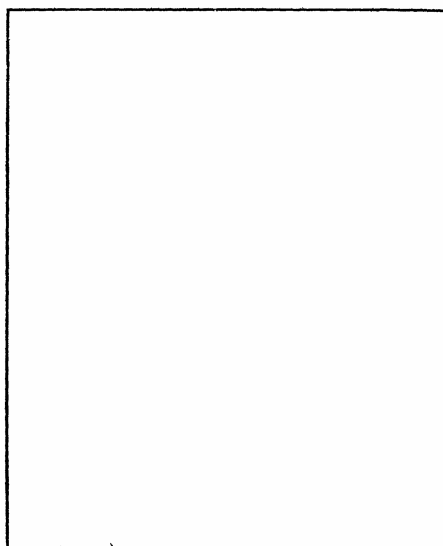
ANÓ

FEMINISTA FOLYOIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 20 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2-50 K

Háború és választójog.

Írta: SZEGVÁRI SÁNDORNÉ.

Éjszaka van körülöttünk; gigászi arányú tűzvész világítja meg a kultúra pislogó romjait, a tengernyi nyomorúságot.

Nem is tudjuk pontosan, mi történik velünk, körülöttünk; csak azt az egyet, hogy a tűzvész ma még növekedőben van.

Fantasztikus eltolódásban látják a jövő körvonalait és a dolgok egymáshoz való viszonyait azok is, vagy talán mindenekelőtt azok, akik arra volnának hivatottak, hogy milliók életének, érdekeinek a nemzetek vagyonának őrei legyenek.

Különösen áll ez azokról az államférfiakról és szociális vezetőkről, akik világosabb időkben, a háború előtt sem voltak az előrelátás mesterei.

Ha pedig kormányozni annyit jelent, mint előrelátni, akkor Európa nagy nemzetének az utolsó évtizedekben egyetlen nagy politikai vezetőt sem adott a gondviselés.

Adatott azonban az emberiségnek egy asszony, aki ugyan nem volt vezető államférfiú, sőt mivel asszony volt, még azzal az elemi politikai joggal sem rendelkezett, amelyet hazája már régen megadott utolsó fiának is — aki s genis bírt a prófétai előrelátás kivételes képességével.

Suttner Berta az 1857. évi schleswig-holstein, az 1866. évi porosz-osztrák, az 1871. évi francia-német háborúk és közvetlen következményeik tapasztalataiból azt a világos és szilárd meggyőződést merített, hogy Európa militarisztikus fejlődése a kultúra veszélyeztetését jelenti; hogy a militarisztikus fejlődés megállítása és a háború kiküszöbölése egy kulturális alapon álló nemzetközi jogrend segítségével a jelenkor legfontosabb feladata.

Ő a jövő háborújának terjedelmét és egész szörnyűségét már úgy látta, lelki szemeivel, mint ahogy mi azt ma saját testünkön borzadva végigszenvedni vagyunk kénytelenek.

Eszméinek, következtetéseinek logikája kifogástalan volt, de a mozgalom, amelyet vasenergiája, minden ellenvetéssel és gúnnyal diadalmasan megküzdve megindított, egy nagy hiányosságban szenvedett: nem volt vérbeli politikai mozgalom. Sohasem volt szerves erjesztő eleme a politikai életnek.

A nemzetközi politika évezredek szokásokban és a férfiak ösztöneiben gyökerező eddigi lényegét csak egy hatalmas reálpolitikai mozgalom segítségével lehet megváltoztatni.

Ez a politikai vérszegénység, ez a tudományos bizonyításokban és diplomáciai érintkezésekben kimerülő platonizmus volt a mozgalom eddigi terméketlenségének főoka.

A modern békemozgalom keletkezésével körülbelül egyidejűleg — legalább a történetíró perspektívájából egyidejűleg két nagynevű európai államférfiú bebizonyította, hogy válságos pillanatokban nem rendelkeztek a politikai előrelátás hasonló képességével.

Franciaországban III. Napoleon és Németországban Bismarck adták meg a ^»nép jogoknak« az a kiterjesztését, amelyet általános választójognak, pépjognak, szoktak nevezni, de amely tényleg csak általános férfi-választójogot jelent.

Ennek a reformnak számos jó következménye volt; különösen a munkaszerződés körülbástyázását segítette elő a munkás érdekében.

Másrészt azonban a legszélsőségesebb nemű uralmat alapította meg, melynek legkirívóbb visszasságai mihamar jelentkeztek is. E jelenségek egyike: az aránylag igen sűrűn egymást követő háborúk.

Ha Bismarck és Napoleon providenciális politikuskok lettek volna, akkor tekintetbe vették volna, hogy a nép férfiakkól és asszonyokból, férjekből és feleségekből, apákból és anyákból áll. És megadták volna a teljes polgárjogot a nőknek is, szóval az egész népnek. Anglia rövidesen követte volna a példát, hisz ott már jelentékeny választójogi mozgalmak voltak az asszonyoknak.

A legnagyobb kultúrnemzetek félszázados politikai iskolájában azóta megerősödött volna az anyai energia és minden bizonnal elhárította volna azt a nagy veszedelmet, melybe az emberi fajt a mai háború sodorta,

A nő, mint a fajfentartás legfőbb tényezője, a faj érdekében hivatott az eddigi nemzetközi politika két sarkalatos tévedésének korrigálására.

Egyik tévedés az, hogy a kultúra mai fejlettsége mellett atavisztikus csökönységgel ragaszkodnak ahhoz az elvhez, hogy egyik nemzet csak a másik rovására boldogulhat és gazdagodhatik. Nem látják be, hogy a legperfidebb diplomáciai cselvetés, a legnagyobb átmérőjű mozsár is végeredményben visszafelé sül el.

A másik tévedés az, hogy a világgazdaságot érdekcsoportok — kapitalisztikus és osztálycsoportok — érdekeinek szempontjából rendezik be, nem a tömegfogyasztás szempontjából.

Bármily nehéz küzdelem és tekervényes ut vezet a szabad tengerhez és nyitott piacokhoz, mégis csak ezek lehetnek a gazdasági politika vezérszálai; nemcsak a tömegnyomor és degeneráció egyik okát tüntetik el, hanem a modern háborús konfliktusok legmélyebb gyökereit is kiirtják.

És most lássuk, tanultak-e a mai kor politikusai elődjek nagy tévedéseiből? Igen, tanultak: Dániában, ahol nincs háború, de nem tanultak Magyarországon, ahol van háború.

Választójogi vita volt a minap a magyar parlamentben, és ha nem is volt igazi harc, mindenesetre szép görögtűzet rendeztek a hon atyái a jövőbeli választók szívbeli gyönyörűségére. Az ellenzéki pártok többsége a választójog kiterjesztését kérte a férfilakosság szélesebb rétegeire, azzal az indokolással, hogy ezek a rétegek mennyit áldoztak és mennyit szenvedtek a hazáért a háború alatt.

Az ellenzéki vezérek nagyon jól tudják, hogy a nők is szenvedtek és áldoztak a háborúban; hogy ennél többet is tettek: dolgoztak a férfiak helyett is, fentartották a gazdasági élet folytonosságát. Az együtt operáló ellenzék vezérférfiai különben egy megfeszíthetetlen talány elé állítanak bennünket.

Károlyi, Vázsonyi, Rakovszkij és Apponyi egyenként és külön-külön azt vallják, hogy meggyőzött hivei a nő választójogának. Mégis attól félnek, hogy együttműködésükben éppen ez a kérdés támaszthatna vizsályt közöttük.

Meg kell hajolnunk a férfigolika rejtélyei előtt és végig kell hallgatnunk, amint lelkes beszédeket tartanak »a népjogokról«, értvén ezen, hogy az asszonyokat teljesen és elvből kizárják a közügyekből.

Károlyi síkra szállt a békéért is; még itt is megfeledkezett arról, hogy mint annak a békés politikának hívetől, amely elvből küzd a háború ellen, elsősor-

ban a nők politikai jogainak sürgetését követeli tőle a politikai belátás. Csak Giesswein Sándor — a magyar képviselőház egyetlen kiváló szociálpolitikusa — maradt hű önmagához és nagyszabású szónoklat keretében kért igazságot a magyar nő számára is.

A tagadó szellemek között Andrássy volt leglogikusabb az igazságtalanságban: sem férfiakra, sem nőkre nézve a választójog kérdését nem tartja a k t u á l i s n a k .

Eltekintve attól, hogy a jogtalanok szempontjából a politikai jog követelése mindig aktuális, a magyar asszony még sohasem élte át oly megrázó módon jogtalanágának következményeit, mint éppen a világválság e végtelenül szomorú napjaiban.

A háború okozatai szokatlan élességgel világítják meg szociális törvénykezésünk szörnyű hiányosságát, a család védelmének és a jövő nemzedék érdekeinek tekintetében.

A háborúokozta férfihiány a nőket az eddigieknél sokkal nagyobb arányokban kényszeríti az önálló kenyérkeresetre:

Természetes tehát, hogy az eddig magát »nem fieministá«-nak nevező nőtársadalom is nagyobb energiával csatlakozik hozzánk, mikor a tanulási szabadságot akarjuk kivívni a nő számára és követeljük valamennyi pálya megnyitását a nők előtt.

A minap oly jelenetek játszódtak le az egyetemen a nők e törekvéseivel szemben, amelyek ízelítőt adtak abból: mily éles harc vár a kenyérkereső asszonyra az életben férfi-konkurrensével szemben, a munka minden terén.

A választójog pedig kenyeret jelent, épp úgy, mint a férfiaknak, azoknak a nőknek is, akik nem tudnak vagy nem akarnak nemi alapon férfi-eltartottjai lenni.

Utaljunk-e arra, hogy konzervatív parlamentünk megszentelt tradíciók megdöntésétől sem riad vissza, mikor az új polgári törvénykönyvben a magyar feleséget megfosztani készül évszázados, patinás vagyonyjától; de ezzel szemben a legprimitívebb jogokat sem akarja neki megadni a házasság kötelékén belül?

Avagy mutassunk-e rá csecsemőhalandóságunk számaira, amelyek terén mindig »vezettünk« a kultúr-államok között és amelyek most ijesztően felszöknek, mikor amúgy is növendék-gyermekeink ezreit ezer halálba kergeti a férfi nemzetközi politikájának tragikus eltévelyedése?

És még mindig nem volna aktuális a mi politikai jogaink kérdése?

Valóban mély igazságot írt le Rudolf Goldscheid, a kiváló német szociológus »Menschen-Ökonomie und Frauenfrage« című munkájában még a háború kitörése előtt. Az emberi faj boldogulása és fejlődése nevében sürgeti a nők felszabadítását minden téren; az európai férfivilág makacsságát a nők követeléseiével szemben e szavakkal jellemzi: »Mi, a jelenkor emberei, a tettek szofistái lettünk és ez újfajtajú szofisztikának hangzatos elnevezést adtunk: reál politikának nevezük el. Pedig eljárásunk hasonlít a régi rómaiak reálpolitikájához, akik tanácskoztak és újra tanácskoztak, miközben Saguntot már teljes erővel ostromolta az ellenség.

Az emberi faj ellensége már itt van kapuinkon belül és gyökereiben támadja meg azt a folyton növekedő tömeghalál, tömegnyomorúság és tömegdegeneráció öldöklő fegyvereivel.

Oda szeretném kiáltani nemcsak Magyarország, hanem az egész kultúrvilág parlamentjeinek: A faj és a kultúra nevében adjátok meg nekünk azt, ami jog szerint már régóta megillet bennünket; lássátok be végre, hogy váiasztójpogot adni a nőnek annyit jelent, mint hadai üzenni a Halálnak és győzelemre vinni az Életet!

Egy beérkezett levélből.

»Régi jó magyar szokás, ha közülünk valaki külföldön közmegebecsülésre, hírnévre tett szert, azt itthon vállvonogató iróniával fogadják. Más országban büszkék az otthoniak a külföldön nagygyá lett honfitársra — és demonstrálnak az öszertartozással. A magyarságnak nagy becsületet szerzett külföldön Schwimmer Rózsa, akit a Nobel-díj prezumpatív nyertesei közé sorolnak; most itthon a nemzeti sajtó háláját aratja, — csúfolódó, lekicsinylő riportok formájában.

Amerika és Európa államaiban, ahol Schwimmer Rózsa dolgozott, ahol ismerik, bizonyára akadnak ellenségei, — olyanok is, akik elvi ellentétben állanak vele, — de ilyen modorban nem írnak róla sehol, — csak itthon.

Aki Schwimmer Rózsa közlebről nem ismeri, az is át van hatva az emberi nagyság, a fáradhatatlan munkabírási, jóság és becsületesség benne nyilvánuló teljességétől.

Szónoki talentuma megkapó, fanatizáló. Éppen róla azt írni, hogy személyes sikert, sajtóelismerést keres, olyan igazságtalanság, amelynek egyedüli mentsége a tájékozatlanság. A közlemények írói soha egy negyedórát nem foglalkoztak komolyan a pacifizmus és feminizmus kérdéseivel. Mert különben tudnák, hogy azokat, akik az emberiségre erőszakolt háború ellen önfeláldozóan és becsületesen dolgoznak, egzisztenciájuk feláldozásával, megbecsülni kötelesség; csufoló kellemetlenkedésekkel lekicsinyelni és elkedvetleníteni merénylet az emberiség érdekei ellen.«

Hozzánk érkezett számos hasonló nyilatkozatból csak ezt az egyet közöljük mutatványképpen. Schwimmer Rózsa szellemében járunk el, mikor fentartjuk részletes nyilatkozatunkat akkorra, mikor a Ford-expedíció történetéről autentikus adataink lesznek. Egyelőre — hála a háború teremtette lehetetlen posta-viszonyoknak — ilyenekkel nem rendelkezünk. Egyet azonban tudunk: minden kísérlet, amelyet a nemzetek közötti egyetértés helyreállítására tesznek, még balsiker esetén is ezerszer nagyobb érdem, mint a világfelfordulás egykedvű nézése vagy egyéni kihatás használása erkölcsi vagy anyagi haszon elérésére.

Keir Hardie utolsó újévi üdvözlete

a Labour Leader olvasóihoz:

„Lapunk jelenleg sokak számára az evangélium erőteljes kiegészítése. Erőt és ihletet ad nem egy embernek, akinek éneikül a világító sugár nélkül tapogatóznia kellene a most uralkodó vérfoltos sötétségben. Olvasóinknak és mindazoknak akik az emberi faj két ikerelnyomójának: Molochnak és Mammonnak sürgős legyőzése érdekében velünk küzdenek, újévi üdvözleteimet küldöm.”

Ha van magyar folyóirat, amely magáról ugyanezt elmondhatja, az bizonyára

A NŐ.

Reméljük, hogy az új esztendőben mindig többen és többen sereglenek körüle és hogy lapunk minden egyes olvasója buzgón gyűjti az új előfizetőket.

A NŐ előfizetési ára

egész évre: 5' —
félévre: 2'50 „

Mutatványszámot készséggel küld a kiadóhivatal (Budapest V. ker., Mária Valéria-u. 12.)

A demokrácia mulasztása.

Irta: GERŐ ÓDON.

Ez a mostani kor rátaníthatott bennünket arra, hogy az úgynevezett nőkérdést ne a jog, hanem a kötelesség szempontjából nézzük. Az államnak, a társadalomnak, de az egész kultúremberiségnek is, arra van szükségük, egyenesen raja szorultak, hogy minél több kötelesség teljesíttessék irántuk. Minden olyan kötelesség teljesítés, amelyet velük szemben elmulasztanak, kártevést, megrövidítést jelent. Ez a mulasztás és ez a kártevés Végzetes is lehet, aminek ez a világháború a beszédes példája. Amikor a nőket megakadályozzuk benne, hogy az állam és a társadalom iránt kötelességüket teljesítsék, kárt tettünk az államban és a társadalomban. A nőknek az állami életben való Részvétele és a társadalomban való szabad érvényesülése tehát nem a nők kérdése, nem női követelés. hanem a férfiaké is. Már ezért sem akarom ezúttal a jogegyenlőséget, az igazságosságot, az emberi méltóságot emlegetni, beérem azzal, hogy »szent önzést« hívjak segítségül az állam és a társadalom érdekének védelmére.

Az államnak és a társadalomnak a férfi uralom által vezetettsége érlelte ezt a világháborút, és bizonyította be a demokrácia tehetetlenségét. Ha egyébről nem, csak azért, hogy a demokrácia és vele a népakarat érvényesülhessen, kell róla gondoskodni, hogy a népakarat nyilvánításából sőt már a pusztá kialakításából is kizárt női akaratok a maguk hatását éreztethessék. A női egyéniség teljes kifejlődhetése s ebben az egyéniségben gyökerező akaratnak az érvényesülhetése talán jogkövetelménye a női egyénnek, de szükségessége, garanciális követelménye a társadalomnak s az államnak. A nők választójoga tehát nem női kérdés, nem a feminizmus követelése, hanem államérdek, társadalmi szükség és velük és általuk kultúrkövetelmény.

Amikor a demokrácia azt követeli, hogy a diplomácia a parlamentek, azaz a népakaratok ellenőrzése alá kerüljön, a demokráciának meg kellene vizsgálnia, hogy vajjon ő maga a teljes népakarat ellenőrzése alatt van-e, s hogy meg tudnak-e nyilvánulni benne mindazok a gazdasági kényszerek és mindazok az eszmék, mindazok a tapasztalatok és vágyak, tervek és számítások, amelyek mozgatják a népeletet vagy pedig a népelet eredői? Az emberek fele, olyan emberek, akiknek szükségei, akarásai, érzései, szenvedései, fizikai és lelkületi életei, megélhetése, felülkerekedése éi alulmaradása az állami és társadalmi életnek ugyancsak alkotó elemei, nem érvényesíthetik magukat mint a népnek részei, mint a népakaratnak akarói: Ezekkel az emberekkel, a társadalomnak, a polgárságnak felével csakis történnek dolgok, de a történéshez nincs hozzászólásuk, amikor pedig ez a hozzászólás, ez a beleavatkozás azt jelentené, hogy a népakaratban minden akarat, minden szükség, minden eszme, minden érzés, minden vágy és minden rettegés érvényesül.

Hogyan lehetséges az, hogy a demokrácia, még most is, amikor rettenetes tapasztalatok után világ-

Reggelizés előtt
fél pohár Schmidt-
hauer-féle

Igmándi

késérüvizet igyék, ha rossz
a gyomra

FIGYELEM!
Csak a felét kell bevenni, mint másfajta
késérüvizekből

szerte ráeszmélhetett arra, hogy milyen szükséges, hogy az ellenőrző és irányító népakarat minél 'erősebb, minél inkább minden akarást magába foglaló legyen: nem akar helyt állani s nem akar sikra szállani a nőknek az állami életben a férfiakkal egyenlő jogú részesítéséért? Ez csakis azért lehetséges, mert még a demokrácia is pusztá jogkérdésnek tartja a nők választó jogát, a nők politikai érvényesülését, a nőknek a társadalomban a férfiakkal egyenlő elhelyezését. Még a demokrácia sem eszmélt rá arra, hogy a kötelességvégzésnek milyen nagy mennyiségével szegényebb azáltal, hogy a nők nem vehetnek részt a polgári kötelesség teljesítésében azzal a felkészültséggel, amelyet nekik az élethez való közük adott.

A demokráciának abban a száz esztendőben, amelyet kínkeservesen átélt, hogy végre kétségbeessék a maga rettenetes csalódásain, talán az a legnagyobb bűne, hogy nem tudta felismerni a nőkérdés igazi mivoltát. Nem tudott a maga jogi ideológiájából oda kiszabadulni, ahol a nők választójoga is a nők polgári ügynevezett egyen jogossága nem jogi kérdés, hanem az életszükségesség és a demokrácia érvényesülhetőségének követelménye. A demokrácia beleszabadíthatta volna a maga energiasommájába mindazt az életről való tudást, mindazt az élethez való tartozást, mindazt az életfanatizmust, amely a nőkben nyilvánul, és általa hatalmassá és az étellel összefüggőbb lett volna. A demokrácia magába olvaszthatta volna a női egyéniségeket, az ő sajátos ideológiájukat, az ő békeösztönüket, az ő népakaratban, népszenvedésben és népvágyakozásban való részüket és százszoros hatalommá válhatott volna. S a demokráciának módjában lett volna a nők tudatosságát, öntudatát úgy fejleszteni, úgy formálni, hogy az ő demokratizmusuk neki magának új ösztökélést, új fejlődési lehetőségeket juttatott volna. De a demokrácia mindvégig csak a pusztá jog szempontjából, az egyenjogúságra való ideolog reabámulással nézte és nézi a kérdést, s azt 'mondja, hogy a jog csak célszerűség, amelylyel meg kell alkudni. Milyen kicsinyes ez a célszerűségi kultusz a nagy kötelességbelátás mellett, s milyen különös, hogy a kis célszerűségtől nem látjuk a nagy szükségességet, azt, hogy mindenki legyen kötelességteljesítő.

Nagyon bízom benne, szinte megalapozott tudásomnak merem tartani, hogy a háború szertelen szenvedései, világrengetés megismerései, minden megállapodást fölborító tapasztalatai legalább a demokráciát rá fogják szorítani arra, hogy a népakarat alkotó elemeit újból vizsgálja s végre megismerje, és köztük a nőt teljes értékével értékelje. Gyűjtögetem a háború várható kultúreredményeit, hogy valami aktívát állíthassak be az emberiség mérlegébe a rettenetes veszteségekkel szemben s úgy látom, hogy a nők jogának a jogi mérlegelésből a szükségesség belátásába áttevése ezek közt a kultúreredmények közt lesz.

A női munka térhódítása.

A dús háborús táplálkozás úgy látszik, oly izmossá fejlesztette az erős (értsd: jól fizetett) fizikai munkára »alkalmatlan« nőt, hogy legújabbán már bérkocsis, sőt mézszárossegéd is lehet. Reméljük, hogy a nők itt annyira tudatára ébrednek majd fizikumuk és munkaképességük értékének, hogy a háború után óvakodni fognak a »gyenge nő«-ról regélt legendákkal őket visszaszorítani a gyöngé nő szervezetének annyira megfelelő malterhordás, igavonás vagy nagymosás kizárólagos művelésének területeire.

A nők választójoga az Egyesült Államokban.

Írta: *Mellerné Miskolczy Eugenia.*

Hódító hadjáratukban nem lohasztotta lelkesedésüket, nem vette el reménységüket és nem lassította diadalmas lendületüket egy csata elvesztése; rögtön ismét csatasorba állva készek voltak újult erővel, a régi bátorsággal továbbra harcokra. Nem a németek, nem magyar, nem török, Stem bolgár, huszár sem és honvéd sem, hanem a választójogukért küzdő amerikai nők. A tájékozatlanokat talán k'lislé meg is lepi, hiszen, úgy vélik: »a nők választójogát leszavazták Amerikában«; az alaposak, kik még a »Frankfurter Zeitung«-ot is elolvassák, egészen bizonyosan tudják, hogy azon a »választáson« Wilson is megbukott pártjaival együtt és a nőknek végkép befellegzett Amerikában.

Pedig az amerikai Egyesült Államokban a nők választójogának kérdése távolról sem pártkérdés, sőt a pártok, mint szervezetek, bámulatos egyértelműséggel védekeznek e rendszabály ellen; republikánus és demokrata párt egyformán félti a maga jól megnevelt és vasmarokkal tartott pártfegyelmét a nőktől. Félti, mert igen jól tudja, hogy a nő nem a hatalomért magáért, de eszmék megvalósításáért küzd, anő oly javíthatatlan idealista, kívül nem lehet okosan, józanul — paktálni. Így, bár Rooseveltt, Edison és Wilson majdnem egész kormányával és sok más kiváló férfi leszavazott a nők választójoga mellett, még a szavazás napján működésbe lépett a politikai »gépezet« és bár minőségben értéktelen, számbeli súlyával lenyomta a mérleg azon felét, amelyet maradfé(ág, előítélet és aljas szenvedélyek már amúgy is húztak lefelé.

Nyílt titok, hogy az alkoholtörke megnyitotta pénztárának súlyos ajtait és nem sajnált, nem sokalt semmi áldozatot, hogy elodázza saját alkonyát. És ez kis időre sikerült is. Lebujok homályában politikus intrikusokat mutat be a »New-York World« címlapja, amint széles nevetéssel dicsekszenek: »Megmentettük az otthon!« — a féltett home-ot! Ók! Az asszonyoktól!

E világosságot kerülő taktikának nem sok részletét ismerjük, de annál nyíltabb, élénkebb, zajosabb, ötletesebb volt a nők propagandája, amelyet az utolsó félévben fokozott erővel és élénkséggel folytattak abban a négy államban, melyben ez év őszén szavaztak a nők választójogáról. Rochester kertjei aranyos színben pompáztak az idén; a helybeli választójogi női klub öt dollárt tűzött ki a legszébb kertért, mely a sárga-fehér választójogi színekkel szolgálja a propagandát. Alleghany County iskoláiban délutáni teákat rendeztek gyermekek és szülők számára. Volt szavalás, ének, sípládakísérettel, szónoklat, mozimutató 25 képpel és mindezt az egy témát variálta: éljen a nők választójoga! »Niagara Falls Journal« külön választójogi kiadása ply kapós volt, hogy az ügy javára 600 dollárt jövedelmezett. Genesee County propagandisztikus színelőadásainak sikere óriási. A vasárnapi kiránduló közönséget vándor buffet-kocsi örvendeztetni meg; persze, hogy a kocsin propagandanyomtatványokat és jelvényeket is árulnak.

»A repülő svadron« választójogi színekkel díszített kocsin halad, felszerelésük sok-sok nyomtatvány, fegyverük a szó hatalma. Meg-megállanak egy-egy földműves csoport előtt, kik szívesen megszakítják munkájukat, jó néven vesznek, hogy a hölgyek kiszállottak hozzájuk, hogy tájékoztassák őket legközelebb gyakorlandó szavazásuk céljáról és fontosságáról. Ez az »örökös gyűlés«.

Az ilyen és hasonló gyűléseknek se szeri, se száma.

New-Yorkban magában esténként 100 gyűlést tartanak. Mikor a nők az utcán szónokolni kezdenek, a borbély vendége kiül az utcára és ott folytatják rajta a megkezdett műveletet, a telefonszerelő megáll a póznán, a kéményseprő a háztetőn, mindenki a nőkre figyel. A nőszónokok elmennek a villanyos kalauzok végállomására, ahol fizetésüket veszik át; felkeresik a szemetesekocsisokat, a váltakozó gyári munkásokat a gyár udvarán; minden szakmát külön.

Egyetemet végzett, taláros nők néma tiltakozása sok, munkához nem szokott főt ejt gondolkozóba. Külföldi születésű férfiak teszik le az amerikai polgársági esküt, sokszor igen tarka csoport, az értelmesség legalacsonyabb fokán, — kik új minőségükben az állam sorsát intézni lesznek hivatva. A taláros amerikai nők némán szemlélik a jelenetet és azután hazamennek szótlanul, jogtalanul. Volt, aki nem tudta elviselni e néma szemrehányást és láttára a nőmozgalom felesküdt híve lett.

Zajos, sárga lobogódíszes vásárokon sáttortüzek égnek, karikatúra- és plakátrajzolók működnek, New-York kapitóliumának lépcsőit virágünnepély kereté változtatja, melyben sárga ernyős, echarpos nők kínálják a vendégeket teával; fejük felett biplánról hullnak a propagandacédulák. — Sportnapok, hajóünnepélyek vonzzák a sokadalmat, hogy mindenki megközelíthető legyen szóval, érvekkel.

A »Vedette« yacht állandó szolgálatot tesz Buffalo és New-York között. Ezen viszi a newyorki suffragist a szabadság fáklyáját Buffalóba, hogy ott is fennen lobogtassák a nők. Julius 6-án a »Szabadság« szobránál olvassák fel nagy ünnepélyességgel a nők szabadságproklamációját.

Egy napi propagandasztrájkot vettek tervbe, hogy bebizonyítsák, mily fontos közgazdasági tényező a nő, hogy megakad a munka mindenütt, ha a nő egy napig »az otthonában marad«. A pusztta fenyegetéssel is elérték a célt, a megriadást, a sztrájk elmaradt.

Volt egy telefon-nap. Mindenki, aki a választójog hívének vallotta magát, megkérdezte néhány ismerőst, hogyan fog szavazni november 2-án? Edison felhívta Graham Bellt, Mrs. Chapman Catt Wilsont, stb.

Pennsylvania államnak propaganda-ötlete »A nők szabadságharangja« volt. Hü mása az 1776.. évből származó eredeti szabadságharangnak. Mottója ennek is: »Hirdessz szabadságot országszerte«; hozzátéve: »Állítsd helyre az igazságot.« E harangot azután városról-városra, községből-községbe vitték, mindenütt nagy ünnepélyességgel fogadták és alatta a legjobb szónokok beszéltek. A harang nyelve azonban egyelőre még le van láncolva, majd csak akkor szabadul fel, ha hirdetheti Pennsylvania asszonyainak politikai felszabadulását. 30 county (kerület), mely nem nyögi a pártigát, megadta volna a nők e szabadságát, csak a pártfegyelem alatt levő város, Philadelphia, gátolta meg, hogy e keleti állam kövesse a nyugatiak jó példáját.

A propaganda leghatásosabb módja a fáklyásmenetek (sárga lampionok, sárgagalléros hordozók) és más felvonulások voltak és búcsújárások, melyeket egyik vagy másik elhunyt nagy suffragette és úttörő születési vagy halálzási évfordulóján szülőházához vagy sírjához rendeztek.

A bostoni tüntető felvonulás bizonyította, hogy ez intellektualitásáról híres város is milyen érdeklődéssel csatlakozott a nők választójogi mozgalmához. Művészek és nagy-képzettségű emberek rendezték a menetet úgy, hogy szemet gyönyörködtető és érvelésben is meggyőző legyen. A nők választójogával élő államok polgárai csoportján kívül egy »élő térkép« mutatta be az eddig elért eredményeket. A New-Yorkban rendezett díszfelvonulásban 50.000-en vettek

részi és másfél millióra becsülik az érdeklődő nézőközönség számát. De nemcsak tömegével, hanem szervezésével, méltóságával és hatásosságával is általános tiszteletet és bámulatot keltett. Bebizonyította, hogy a szociális mozgalmak között eddig egy sem rendelkezett ennyi erővel.

E nagy erőmegfeszítésnek gyönyörű eredménye az az egy millió szavazat, amit a nők választójogára adtak le, amelyből magára New-York államra 500.000-nél több esik. A nők választójoga érdekében indítványozott módosítással egyidejűleg más alkotmánymódosításra is adtak le szavazatokat és míg az utóbbit 375.000 többséggel szavazták le, a választójogi módosítást csak 175.000 szavazat-kisebbséggel vetették el. Az amerikai politikában konzervatív esztendő az idej; ezért őszinte elismerést érdemelnek a nők, kik ennyi progresszív szavazatot tudtak szerezni. A »Woman's Journal« érdekesen kimutatja, mily rohamos a fejlődés az utóbbi években az előző évtizedekhez képest és miképp nyert a mozgalom egy-egy állam küzdelmében tízszeres, majd harmadik szavazásnál húszszoros szavazatot az első szavazáshoz képest. New-York államban már az első szavazásnál oly nagyszámú volt a kedvező szavazat, hogy ily arányú gyarapodásra nincs is szükség, de nem is lehetséges már.

A szavazás után Mrs. Carrie Chapman Catt, az Észak-amerikai Nemzeti Választójogi Szövetség elnöke, rögtön kiadta a jelszót: »Győzelem 1917-ben!« Soha nem látott lelkesedés és elhatározottság jellemzi azt a három népes gyűlést, amelyet Newyorkban, Philadelphiában és Bostonban tartottak november első hetében. A további propaganda céljaira megindított gyűjtés fél millió koronát eredményezett csak a Newyorki gyűlésen! Zajos vidámság uralkodott, a szónokok a sok hurrázástól alig tudtak beszélni és a gyűjtésnél egyik tréfa érte a másikat.

Felajánlottak összegeket kiváló vezetők nevére. Egy apa két fiáért egy-egy dollárt évenként, míg anyjuknak meg lesz a választójoga. Egy-egy dollárt ajánlott valaki városának minden kedvező szavazatáért; egy másik négy férfiért egy-egy dollárt, amiért elfelejtették nevüket jegyzékbe vétetni és ezért nem szavazhattak. Adtak leadott és le nem adott szavazatokért, hálából a jó szavazatokért és ellensúlyozására a kedvezőtleneknek. Valóságos társasjáték volt, egymás ugatásával. Mrs. Chapman Catt előbb 25.000 koronát ajánlott fel, majd, hogy kikerekítse a nyert végösszeget, a 94.643 dollárt százezerre, kerek félmillió koronára, felajánlotta Mr. Laidlow-val együtt a hiányzó összeget.

Az egyes államokban szorgalmazott propagandán kívül nem feledkeznek meg egy másik lehetőségről sem, mely az Egyesült Államok alkotmányának megváltoztatását célozza és egy csapással győzelemre vinné az ügyet minden államban. A National American Woman Suffrage Association taktikája az, hogy a nők választójogát megszerzi még néhány államban, míg The Congressional Union for Woman Suffrage dec. 7-14-én Washingtonban nagy tüntetést rendezett a »Susan B. Anthony« nevéhez fűződő, az Unió alkotmányát módosító indítvány mellett. Igyekszik egy politikai pártot megnyerni annak támogatására, míg a National W. S. Association egy nemzetközi határozat alapján is pártközi taktikát követ.

Az amerikai nők gigászi küzdelme kiérdemli szinte bámulatunkat. Bátor harcukban számos sikert kívánunk nekik, mi pedig tanuljunk tőlük taktikát, fáradhatatlanságot és áldozatkészséget!

A nemi rabság.

Írta: SZILÁGYI GÉZA,

Bécs városának legkeserűbb szatirikusa, a robbantó aknazsavú Karl Kraus évek óta nem győzi gúnyolódva támadni a nők választójogi mozgalmát. Valahányszor szeme elé piroslik ennek a témának vörösposztója, neki ökleli azt a kemény tételt, hogy a feministák ne a politikai választójognak, hanem sokkal inkább a nemi választójognak a kivívásáért harcoljanak.

Karl Kraus olyasmire buzdítja a feministákat, amire fölösleges sarkalni őket, mert hiszen a marólúgot elválasztó szájú szatirikusnak joggal azt teleshetnék, hogy a feministák, a többi között, azért is törekednek a nők politikai választójogának kiküzdésére, hogy vele, a segítségével biztosíthassák a nők nemi választójogát, vagy, ha az érem másik felét nézzük, fölszabadítsák a nőt a nemi rabság alól.

Mit kell értenünk nemi rabságon?

Azt a szégyenletes tényt, hogy manap a legtöbb nőnek nincs meg a nemi önrendelkezés joga. Ösztönének leggyakrabban vagy nyomorodnia kell vagy a férfi kényéhez-kedvéhez tartozik hozzáigazodni. A nőnek a legtöbb esetben csak akkor és úgy teljesedhetik be nőiessége, amikor és ahogyan a férfi megengedi és ez a beteljesedés igen sokszor nem lehet maga választotta öncél a nő részéről, hanem csak másfajta érdekek szerény kísérője.

Konkrétebbül szólva: a legtöbb nő nem lehet azé, akié lenni szeretne vagy akarna, akihez ősi vágya vonja, hanem csak azé, akié lennie kényszerítő körülmények hatása alatt kell, aki mellett nemi érdekei esetleg kielégítetlenül elsorvadnak, de anyagi és társadalmi érdekei valamelyest kielégülhetnek. Legnyersebben, de az igazságot leginkább megközelítve, aképpen kell leírni a helyzetet, hogy a legtöbb nő manap, hogy megélhessen, hogy a pusztulástól megóvja létét, eladja, mert kénytelen eladni, a nővoltában rejlő nemi értékeket. Ekkor aztán legföljebb fokozati különbség van abban, hogy életfogytiglan tervezett állandó eltartásért, törvényes házasságon belül, egyetlen férfinak, vagy bizonyos rövidebb időre szóló eltartásért, szorosabb-lazább viszonyok keretében, koronHnt váltakozó szerető-kitartóknak, avagy pedig egy-egy napi ellátásnak megkereséséért, az útszéli prostitúció területén, minduntalan más-más vadidegen férfiakkal sdja-e el ezeket az értékeket.

Akár az első, akár a második, akár a harmadik esetről van szó, az odaadás testi és lelki ténye helyett az eladásnak merkantilis tényével találkozunk, még pedig még csak nem is önkéntes, hanem kényszerű eladással.

Ezek a nők tehát személyiségből áruvá süllyednek. Nemiségük nem szabadon, egyéni hajlandóság szerint velük egyrangú férfitársnak nyújtott ajándék, hanem a társadalmi és gazdasági fölényben levő férfi által a maga megszabta áron, tehát legtöbbször értéken alul vásárolt, pontosabban szólva kizsárolt jószág. A szerelem temploma a szerelem piacává torzult. Amde nem becsületet piac ez, amelyen az eladó mint egyforma jogú, egyforma helyzetű és egyforma szabadsági! fél áll szemben a vevővel, hanem rabszolgaság, amelyen az áruját saját maga kínáló ps Voltaképpen árujával azonos eladó a társadalmi és gazdasági viszonyok által piacra hurcolt rabszolgaságként áll szemben a vásárolni szándékozó és a rabnőt szinte csak lelketlen dolognak tekintő férfivilággal.

A nemi rabság ellen, amely a férfinak szinte korlátlan nemi szabadsága mellett jóformán egészen el-kobozza a nőnek veleszületett nemi választójogát, a testileg és lelkileg legmegfelelőbb nemi partner kiválasztásának a jogát, az egyén önrendelkező jogának ezt a fontos alkotórészét, e leggyötrelmesebb, legkizsákmányolhatóbb és legmegalázóbb rabság ellen támad a feminizmus, amikor meg akarja szüntetni a női exisztencia biztosításának azokat az akár törvényes, akár törvénytelen módjait, amelyeknek az a lényegük, hogy nem munkáért, hanem nemi értékekért kapnak a nők hosszabb-rövidebb ideig való eltartást. Amikor a feminizmus minden nőt keresővé vagy, legalább is keresetképesse igyekszik tenni, ezzel arra is törekszik, hogy a nőnek ne a nemisége legyen a létalapja. Amint az férfiről szólva természetes és megszokott, a nőben is a kereső lényt külön akarja választani a nemi lénytől, hogy” megváltsa a nőt attól a kizsákmányolástól és szenvedéstől, amely a bármilyen formában való prostitúciónak többé-kevésbé velejárója, hogy a nemileg szabadná mentett nőt megóvja attól a megalázó kényszerűségtől és boldogság-pusztítástól, amelyet a nemi lehetőségeknek a megélhetési lehetőségek kedvéért való föláldozása jelent.

Nemileg szabad nő, oly nő, aki a maga lehetőségei között, agyon nem fojtott ösztönének engedve, saját hajlamát követve, egyéni akaratára hallgatva, párját magához illően és méltóan sajátmaga választhat a meg, a nemi rabságból kimenekült nő csakis a kereső nő lehet, még pedig az az állandó és biztos keresetű nő, akinek keresete nemcsak kegydíj vagy borra való, hanem olyan kielégítő kereset, amelyből futja az 'önálló eltartásra.

A feminizmusnak tehát arra kell irányítania fáradozását, hogy mennél több önálló keresetű, tehát mennél több olyan nő legyen, aki gazdasági és ennek következtében társadalmi függetlenségének is birtokában abba a helyzetbe jusson, hogy ne legyen kénytelen eltartásért akármilyen vásárlónak nemi értékei árusító lénynek süllyedni, hanem mint független és szabad ember, az eltartás anyagi kérdését kirekesztve vagy legalább is mellékkendő hátráltatva, önként léphessen csakis lelki és testi értékeket cserélő nemi szövetségre a neki leginkább megfelelő partnerrel. (Hogy aztán ez a szövetség házasság-e vagy másfajta viszony, az nem érinti a probléma velejét.)

A kereső nőt legjobban megsokszorozó, mert a kereseti alkalmakat megsokasító, a kereseti feltételeket megjavító, a keresetet megnagyobbító eszköz: — a nők parlamenti választójoga. Mihelyt a nőknek törvényesen biztosított joguk lesz a közügyek irányításában és intézésében való részvételre, módjuk lesz arra: is, hogy a szociális és gazdasági politikát (a női kereset megsokasításának, megjavításának, színvonalbeli emelkedésének irányába is tereljék. Amint a szociáldemokrata képviselőknek az európai parlamentekben való megjelenése a munkásosztály anyagi helyzetének javulását vonta maga után, azonképpen a feminista képviselőknek a törvényhozásokba való bejutása kétség-telenül a kereső nők helyzetének tetemes emelkedésével, ennek következtében tehát a kereső nők számának megnagyobbodásával is fog járni. Minden egyes olyan kereső nő pedig, aki keresetéből el bírja tartani magamagát, egyúttal már egy-egy olyan nőt is jelent, aki kiszabadult a nemi rabság bagnójából és maga ura meg intézője a nemi sorsának.

Karl Krausnak tehát sehogyan sincs igaza. A nők politikai választójogának kivívásától a legbiztosabb, mert legegyszerűsebb út visz a nő teljes önrendelkező jogának, tehát a nő egyéni nemi választójogának is a legcélszerűbb megvalósításához.

Marginaliák.

Írta: *Lux Terka.*

A legtisztább kétszerkettő, hogy a háború vihara megérlelte a nők politikai jogainak teljesülését. Németországban a birodalmi kancellár együtt mond köszönetet férfiaknak, nőknek és valamelyik régebbi ülésen úgy nyilatkozott: hogy a német nemzet örök hálával tartozik a nőknek. Amely elismerést Európa minden hadviselő államában elmondhatják a kancellárok, nem csak a törvényhozás házaiban, hanem akár a templomokban is. E kijelentések hivatalos elismerései annak, miszerint az állam tudja, hogy a férfiakat a nőktől kapja és tudja, hogy az államok létérdekében a nők ép olyan numerusok és nem zérók, — mint a férfiak.

A két nem egyenlő értéke felől, a háború beszüntette a disputát. Legfeljebb azon lehet még eltűnődni annak, aki a káán is csomót keres, hogy a két nem közül emberi, továbbá gazdasági szempontból, melyik bír nagyobb értékkel úgy az állam, mint az emberiségre nézve. Ez a kérdés azonban olyan, mintha az elitelt előtt azt a barbár kérdést tennék föl: hogy melyik szemét kívánja feláldozni, mert az egyik halálra van ítélve?

Az általános, tehát az öröklött közfelfogás nagyobbik része nehezebben találja 'meg a kérdések kiegyenlítését a két nem értékére nézve, de azok, akik fejei és vezetői az államoknak és akikről joggal feltehető, hogy magasabb szempontok, életnézetek vezetnek mint a tömeget, azok tisztában vannak azzal, hogy a nemek késélére vett értékének kérdése és a vitatkozások fölötté, lekerültek a napikérdések akáiról.

A német kancellár örök háláról biztosította a nőket...

Az ok, a súlyos és mindenképp tiszteletreméltó ok, amelynél fogva ma nincs asszony a világon, aki ne kívánná és követelné maga számára a politikai jogot, olyan nemes ethikai forrásból fakad, hogy minden férfi bátran leveheti előtte a líalapot. A nők azért akarnak beleszólást a politikai dolgokba, hogy megakadályozzák a jövő háborúját és hogy megvalósíthassák az örök béke eszményét.

Olyan okok, amelyek csak az asszonyok és ez angyalok fejében szülehetnek.

Az asszonyok, az okosak és erősek azt szokták mondani: minden lehetséges, ha erősen akarunk valamit. Csak azon kell törekedni, hogy a láncszem: az erős akarat, megszakítatlanul kerüljön egyik generációtól a másikhoz.

Olyan szép és mélységes ez a vezérmotívum, annyi asszonyi hit, poézis van benne és annyi finom, erős logika, „hogy az embert magával ragadja. Igaz, hogy az elragadtatás percei után, ha valaki vissza esik a skepszisbe, így sóhajt fel magába: Az asszonyok jók, szentek, okosak és erősek, csak az a baj, hogy okos számításaik közül, a legokosabb asszony is kihagy valamit!

Az asszony például, amiért dolgozik, küzd, amit remél és vár, az idők végtelenségéig biztosnak és biztosítottnak képzei el. Olyanformán, hogy a nő másként el sem tudja képzelni a dolgokat, minthogy minden emberi törekvés és munka, örök időkre szól. Ezért hisz a nő, az okos és gondolkodó, feltétlenül az örök békében.

És ebben alaposan eltér a két nem útja egymástól. A férfi természetrajzában benne foglaltatik az a legszebb bibliai paragrafus, amely így szól: úgy dolgozz, mintha örökké élnél... És a férfi úgy dolgozik. Dolgozik magáért a munkáért is, minden gyémánt szálakkal kihímezett célok és ideálok nélkül. De a nő küzdelmének célját nem rejtheti el előle az idő titokzatossága. Ő tudni akarja miért küzd és maga a munka egyedül, hidegen hagyja lelkét. Amit körülírás nélkül úgy lehet megmagyarázni, hogy a férfi kötelességszerű megnyugvással dolgozik úgy a mai napért, mint a holnapéit, de a rajongó nő csak a holnapért tud dolgozni. S azért hisz az örök békében.

És amikor ebben hisz, a világért sem akar hátraktenteni, csak előre. Tudja, hogy az emberiség fejlődése nincs befejezve és erősen hisz a jövőben, anélkül, hogy a múltaktól félne, vagy csak tanulna belőle. Hogy kiszámíthatatlan évezredek múltak el az emberi fejlődés mai vonaláig és hogy e rengeteg évezredek alatt sem jutott el az emberiség odáig, hogy a háborút, mint a legirtózatosabb dögvészt, végkép elkerülhette volna, a nő erre nem gondol. Hogy az egész Európát átkaroló pestis és az országos kolerák elmaradtak az emberiségtől, de a háború nem maradt el.

Mire a nő azt feleli: az emberiség fejlődése még nincs befejezve.

Amiben igaza van a nőnek és eszerint állítani sem lehet azt, hogy az örök béke merő abszurdum. Legfeljebb a kételyeket lehetetlen elaltatni az elmékben. Minthogy az emberiség első kulturális bölcsőjétől a ma! napig sok mindent tudunk az emberiségről, azt azonban nem tudjuk, hogy indulatai, ösztönei és szenvedélyei kevesebbek lettek volna számokban. Legfeljebb minőségükben finomultak.

Az örök béke propagandáját elejteni azonban, büri volna. Még ha a férfiak el üs ejtenék, a nők kötelessége tovább vinni. Egy 3-4-500 esztendő béke — egykor — nem is tartozik a reménytelen utópiák közé. És már ezért is érdemes élni, dolgozni és érette akár száz halált is elszenvedni.

Hogy azonban akár az örök, akár a nem örök békének kulcsa a nők kezében van, bizonyos. Részben jövőbeli politikai ténykedésüknél fogva, részben — és nagyobbik részben anyai hivatásuknál fogva.

Elcsépett mondas, de kiküszöbölhetetlen, hogy az emberiséget a nők nevelik és hogy az emberiség olyan lesz, amilyenné nevelik. És most olyanná nevelték az emberiséget, hogy a világtörténelem legvéresebb háborújába : üzleti okok kergették bele. És ez az üzleti ok örök szegény és gyalázat marad a XX-ik század emberiségén, amelynek karaktere: a legdurvább önzés.

Örök vagy öreg békét akarnak a nők?

Neveljék keményen, munkára szoktatva, kis igényekkel, emberszeretettel fiaikat és lányukat. Minthogy az emberiség boldogságának titka: az egyének becsületes, egyszerű, munkás karaktere.

Pacifizmus és a nő felszabadítása.

Írta: RÓNAI ZOLTÁN,

Korunk békére irányuló törekvéseiben jelentős szerepe van a nőknek. S még nagyobb szerepet kell játszaniok a jövő ily irányú mozgalmában. A nőnek a béke mellett való helyét elsősorban nem az a körülmény szabja meg, hogy a nő az élet adója, nem az anyai ösztönök és érzések. Harcos társadalomban az egész társadalom militarisztikus felfogása áterjed a nőre is. Amint az uralkodó osztályok ideológiája megfogja az alsó osztályok lelkét is, ép úgy kapják meg az uralkodó nem eszméi a női nem lelki világát. Gondoljunk az ókor spártai nőire s a modern Spárták asszonyaira. Anélkül, hogy az anyasággal kapcsolatos érzések fontosságát kicsinyelni kívánám, meg kell állapítanom, hogy a modern nőt elsősorban a háborúval összefüggő társadalmi irányzatok felismerésének kell a pacifizmus felé vezetnie. A háborús állapot, a háborús szellem t. i. szükségszerűen megerősíti azokat a társadalmi tendenciákat, amelyek a nők felszabadításának áramával ellentétes irányúak.

A nő teljes emancipációja ugyanis csak demokráciában mehet végbe. A feltörekvés szabadsága s a társadalmi emancipációhoz vezető politikai eszközök, elsősorban a választójog, a demokratikus fejlődés nélkül elképzelhetetlenek. A nő felszabadítása egy olyan demokráciát követel, amelyben a nő is kivívhatja a maga helyét. Mindennemű elnyomott társadalmi réteg mozgalma, nőmozgalom ép úgy, mint munkásmozgalom, csak a demokrácia levegőjében kaphatnak erőre. S a demokrácia erőteljes kialakulása lehetetlen, ha valamely társadalomban a militarisztikus irányzatok kerekednek felül.

Ennek több oka van. Közülük csak néhány. fontosai ragadunk ki. Az igazi demokrácia az önkormányzat elvét, a hadsereg, legalább is jelenlegi történelmi formájában a tekintélyi elv, a tekintélyt elven nyugvó fegyelem uralmát képviseli. Ezért kapcsolódik minden államban a hadsereghez a régi uralkodó osztályok érdeke s ezért játszanak oly jelentős szerepet a tisztí karában a régi rend megszemélyesítői. Mindaz, ami a militarizmust erősíti, fokozza a tekintély s gyengíti a demokratikus kritika szellemét.

Egy másik szempont is szembeállítja a háború hatása alatt erősödő militarizmust a modern demokráciával. Ez a pénzügyi kérdés. A militarizmus a hadi kiadások emelését kívánja majd a békében is. A demokrácia szaporítja azoknak a számát, akik a kulturális kiadások növelése mellett törnek lándzsát a militarisztikus terhek rovására. Ez a szükségszerű ellentét arra vezeti a militarizmust, hogy ne nézze szívesen a demokrácia erősödését. Erős, eredményekkel kecsgetető nőmozgalom azonban nem lehetséges gyenge, fejletlen demokráciában.

De az államok állandó háborús állapota nemcsak oly irányzatokat fejleszt, amelyek közvetve, hanem olyanokat is, amelyek közvetlenül nőellenesek. Az a szellem, amely a háborúskodással, az izmosodó militarizmussal jár, a nő társadalmi értékének csökkentésére vezet.

Az a leghatalmasabb társadalmi ok, amelyik a nő társadalmi alárendeltségét idézte elő az ősidőktől kezdve a mi korunkig: a női és a katonai hivatás ellentéte. Főleg biológiai okok hatása alatt a kezdetleges társadalmak munkamegosztása úgy alakult ki, hogy a harcos és a vadász szerepét a férfi töltötte be, a békés társadalmi munka terhe pedig a nőre hárult. A fegyver erőt, uralmat, a fegyvertelenség gyengeséget, elnyomást jelentett. A társadalmi fejlődés során a harc jelentőségének minden fokozódása a férfi, a békés kultúra fontosságának minden növekedése a nő társadalmi helyzetének emelkedését jelenti.

A relatív béke hosszú időszaka korunkban lehetővé tette a nő emancipációja felé irányuló mindennemű mozgalom fellendülését. S a mi korunkban is, az aránylag legkevésbé militarizálódott társadalomban a legmagasabb a nő társadalmi értéke: Amerikában és Angliában.

A militarizmusnak, a háborús szellemnek minden térfoglalása a harcos férfi önértékét, fontosságának tudatát emeli. Militarisztikus államok minden intézményét át meg átszövi a harcos jutalmazásának gondolata. Tekintsünk a régi Róma jogára. A háborúban résztvevő harcosok választójoggal való felruházása eszméjének felvetődése például társadalmunk gondolatvilágának militarizálódására mutat. A katona, a férfi társadalmi fontosságának tudata a férfi minden társadalmi pozíciójának a megerősödésével jár. A politikai élet szorosán összefügg a családi élettel. A férfi politikai monopóliuma rendszerint együtt jár a férfi családi egyeduralmával. Ha ehhez még hozzávesszük a prostitúció szerepének az állandó háborúskodással szükségszerűen equitárió térhódítását s a nőnek ezzel járó értékcsökkenését, akkor tisztán kell látnunk, hogy mindenfajájú öntudatos nőmozgalom legvitálisabb érdeke, hogy előmozdítsa minden olyan törekvést, amely az államok anarchiája helyébe az államok organizációját, békés együttműködését akarja léptetni.

A tartós háborús állapot nyilvánvaló hatása továbbá, hogy a nők számát fokozza, a férfiakét csökkenti. Minden olyan változás amely a nemek arányát úgy változtatja meg, hogy a nők számát szaporítja, kedvezőtlen a nők emancipációs harca szempontjából. Az a törvényszerűség, amely az áruk értékének világában érvényes, észlelhető az emberi értékek világában is. A nagy kínálat, a nagy szám nem alkalmas a női érték fokozására. Az amerikai nők az európaiénál jóval kiválóbb társadalmi helyzete a gyenge militarizmuson kívül az amerikai nők aránylag csekély számára is vezethető vissza.

De a nő társadalmi helyzetének rosszabbodása nemcsak a nők növekvő számával, hanem a megcsökkentett férfinepesség pótlásának a szükségességével is összefüggésben van. Ha a háború befejezése nem a tartós és biztosított béke korszakának kezdetét, hanem egy új háborúra készülő korszak elejét jelenti, akkor az egész népesedési politika a harcosok gyarapításának jegyében fog állani. A népesedési mozgalomnak az új iránya, amelynek a jelszava nem a minél több ember, hanem a minél több jól élő ember, a faj javításának erőteljesen csak a legújabb időkben fellépő gondolata, amely elsősorban minőségi javulást, a faj nemesítését tűzi ki céljául a degeneráltak szaporodásának meggátlása, a profilaxis útján, a háborús törekvések megerősödése esetén a múlt törekvéseinél is erősebben fogja magával szembetalálni azt az irányt, amely minden áron csak több embert akar. S míg a racionális népesedés, különösen a fajjavító népesedési politika a nő egyéniségének a fejlesztésére, erősítésére vezet, addig az a népesedési politika, amelyik előtt csupán a minél nagyobb népszám gondolata lebeg, a nőt a szülőgépi színvonalára süllyeszti, egyéni értékét csökkenti.

S a népesedési politikának jellemeztem iránya nemcsak azért fakad az állandó háborúskodásra való berendezkedés gondolatköréből, mert a háborúra való készülődés minél több férfit kíván, hanem azért is, mert a háborús terhek növekedése mellett az államok inkább választják a születések növelését, mint a halálozás csökkentését a politikáját. A rövidlátó népesedési politikának ez azért kedvezőbb, meri; átmenetileg olesőbb s minden háborús terhek alatt roskadó állam vezetőinek körében növekszik a rövidlátóknak a száma. A nő felszabadítására irányuló mozgalom kilátásai azonban csak akkor javulnak meg, ha a halálozás csökkentése, az emberélet megóvása lesz a né-

pesedési politika vezető elve. Az a népesedési politika kedvező a nőemancipációra, amely nem súlyeszi az egyest a tömegbe, hanem súlyt helyez minden egyén minél nagyobb boldogulására. S amelyik az egyéni élet növekvő értékét az anyaság fokozott védelmével becsüli meg. Az emberélet nagyobb ökonómiaja az anyaság nagyobb megbecsülésével, erőteljesebb védelmével és megduzzadt szociálpolitikai terhekkel jár együtt. Nőfelszabadítás, anyavédelem a szociálpolitikai terhek növelését, állandó háborúra való készülődés pedig csökkentését jelenti.

Ezek a megjegyzések nem akarják azt a pesszimista hitet felkelteni, mintha a világháború lehetetlenné tette volna a nőkérdés modern megoldását. Csak azt akarták hangsúlyozni, hogy a háborúk korszaka, a háborúkra való készülődés megerősíti azokat a tendenciákat, amelyek a nők emancipációs harcára kedvezőtlenek. Hogy a háború állandósítása a nő értékének állandó sülyedésére vezetne. A nő értékének igazi emelkedése csak a nemzetközi rend korszakával veheti kezdetét. Mi reméljük, hogy a világháború ezeknek az irányzatoknak a világos felismerését, a háború borzalma a pacifizmus háborúját csak erősíteni fogja. A lelkeknek az átalakulása gyorsabban fog bekövetkezni, mint ahogy a háború nélkül következett volna be. A háború katalizátora lesz a békére való törekvésnek. S ha a nőknek a békés kultúra munkájában való térfoglalása együtt jár majd a háborús veszély elleni mind erősebb küzdelemmel, akkor a nők küzdelmében egy oly tendenciát nyer a pacifizmus, amelynek segítségével erősebben fog ellenállani tudni a világháború kiváltotta új háborúra vivő irányzatoknak. Ma a különböző államok háborús géniuszaik küzdenek egymással. A béke bekövetkeztével minden államon belül megkezdődik a háború géniuszáinak küzdelme a béke géniuszáival. Akkor fog csak elválni, vajjon sikerült-e a háborúnak legyőzni a békét, vagy a béke győzi le a háborút?

Hímzőnők, hímzések — uzsorakezekben.

Írta: DÉNES ZSÓFIA

Becsengetek a Józsefváros egyik kopott házának harmadik emeleti ajtáján. Fekete ruhában, simára kefélt hajjal, finomvonású arcán hervadó szomorúsággal és becsületos nézéssel: nyit nekem ajtót. Ő, a jobb napokat látott úrinő, ki most kézimunkával keresi kenyerét.

— Jónapot kívánok, asszonyom; hallottam, hogy hímzéssel foglalkozik, hírlapíró vagyok, szeretném tudni munkaviszonyait, mert minden oldalról panasz érkezik hozzánk, hogy kizsákmányolják önöket. Ha kívánja, nem írom ki nevét.

Pillanatnyi bizalmatlansága már eltűnt. Leültet egyetlen szobájában, hol kislányával lakik, két másik lakószobáját bútorozva diákoknak adja ki, hogy lakberre teljék.

— Férjem nem tud támogatni, különválva élünk, nagyon lezüllött szegényke, maga sem jobb az útszéli koldusnál. (Ez az úgynevezett családi boldogság, úgy-e, régi generációk leányai, melyre benneteket mentség nélkül ráneveltek?) Elmentem az Erzsébet-körútra, abba a szép, fényes kézimunkaboltba; gondoltam, gyönyörűen hímzek lapos hímzést meg madeirát, majd csak el tudom tartani lánykámat és magamat, Mikor kértem a munkát, nevetett a tulajdonosné, tetszik ismerni? — nagyon jókedvű asszony, s azt mondta: csak nem hiszi, hogy kézimunkából meg lehet élni? ami bőrönkre akar maga meggazdagodni? — szösz szerint ezt mondta. Azt feleltem, én nem akarok csak úgy immel-ámmal, kényeskedve dolgozni, én reggel héttől este tízenegyig fogok a ráma előtt ülni, mert mi egyebet dolgozzak,

mikor csak négy polgárit végeztem és anyám csak háztartásra nevelt. Az állásokat ma mind képzett emberek számára tartogatják, azoknak is meg kell értők verekedniök. — Nos, hát azt mondta, jól van, próbálja meg és elém raktak párnákat, milieu-ket, terítőket. A fizetés darabszám megyen, ők adják az anyagot, de úgy mérik, hogy a hímzőszálnak még a hulladékát is visszakövetelik. Azt mondják az egyikre: ezért öt korona jár; istenem, mondom, hiszen ez a legjobb munkásnak is három napjába kerül. Azt mondják: nem tetszik? van itt más. Például hosszú matyópárna egy negyede: egy korona. Egész napi szakadatlan munka. Válogatni lehet. De bármit választ ki az ember, valóságos csoda, ha napi két koronát megkeres rajta 14-15 órás munkaidő mellett. Egy korona húsz, egy korona ötven, körülbelül erre számíthatok. Multkoriban hét napig hímztem egy terítőn, adtak érte tíz koronát. Látta, mennyi pénzt keresett meg egyszerre? mondták. Igenis, mondtam, hét keserves napomba került, mikor fel nem keltem a munka mellől; Odaszól a tulajdonosné: de a háztartás, lelkem, a háztartás! Maga elmegy a piacra, megfőzi az ebédet, kitakarítja a lakást, erről persze, közben, megfélejtkezik. Nagyságos asszonyom, megmondtam neki: tudja-e mi az ebédünk nap-nap után? tea vajaskenyérrel. Jó, ha azt megkeresem. A gyerekeknek se jut más. Piacon nem voltam, mióta hímzésből élek. És még a diákok szobáját sem söpröm ki, jóllelkek azok, elvégzik a takarítást helyettem, mert látják, mennyi küzködéssel élek. A kislányom sorsa azzal lesz jobb, amit én az enyémen okultam. Neki meglesz a diplomája — a liga segít hozzá — ha addig élek is. Mert az olyan nőnek, kinek nincs szakképzettsége, hogy megkeresse „biztos kenyerét, annak jobb meg sem születnie...

Ez csak egyetlen a sok eset közül, amelyben a »nőies« kézimunka rabszolgáinak panaszát hallottam.

Sehogy sincs ez jól. Mert ennek a szegény nőnek, ki esztendőök óta napi 10-15 órát görnyed a hímzőráma fölé, kinek láttam kifogástalan szépségű munkatechnikáját (s kinek az illető »fényes« bolt visszadobná hímzését, ha nem volna kifogástalan, mint azt számtalan munkásával megtette, rajtuk keresvén az anyagért is kártérítést!) — ennek bizony luxus-kézimunkára megvan már a szakképzettsége, éppen csak hogy éhbéren dolgoztatják. Kihasznlják kiszolgáltatottságát, az övét s a többi gyöngéét: a kasztjabeli úriszegényekét s a tudatlan falusi asszonyét. A »fényes« bolt, mely személyileg dolgoztatja, kitűnő üzleti vállalkozásnak bizonyult, amennyiben tíz-tizenöt év leforgása alatt szűk, szomorú Erzsébet-körúti kisbutik voltából átfejlődött nagy kirakatú, nagyforgalmú üzletté, melynek a főváros még három előkelő utcáján fiókja s vidéken is lerakata épült. Tulajdonosék azóta — állítólag — saját palotájukban laknak. A lapokban pedig — hirdetésre alkalmas napokon s hasábokon, mert üzletembernek jó szimatjának kell lennie — folyvást olvashatjuk a cég kínálatát kézzel hímzett lakberendezésekre. Gobelinépektől kezdve pamlagon és karosszéken keresztül gallérdobozig minden berendezési tárgy megkapja a kínálatban a maga »kézzel hímzett« voltának előkelő hangsúlyát és nimbuszát. De hogy az az asszony! kéz, mely a gobelin-öltést alélásig hímzte, hogy az a kéz milyen kifosztott, meggyötört, éhségtől elgyengített és proletársorsban elpusztuló, — szegény, aláztatos, tehetetlen kéz, azt túl kevesen sejtik, s akik sejtik: azok sem törődnek vele elég cselekvőleg, elég reformálón s elég emberségesen. Miért gazdagodják meg a munkán az, aki dolgoztat s nem jut még túrható sorsra sem az, aki dolgozik? Milyen egészséges éberség volna ráfigyelnünk, miképen vette kezébe a német

nemzet és nemzetközi kultúráját. Katonai, de szakértő civilekből egyenruhásodott személyek veszik át bizományba s egyenes elszámolásra a munkásszonyoktól a csipkét. (Még csak néhány évvel ezelőtt ugyanez a belga munkásnő két közvetítőn keresztül juttatta piacra csipkéit s megesett, hogy egy frankot keresett olyan csipke méterén, melyet száz frankkal mértek le a kereskedők.) A kért árát soha nem sokalják, még látszatát is el akarják kerülni az alkunak; vagy eladják a cikket, mire leolvassák a csipkeverőnőnek pénzét, vagy magasra tartott ára miatt nem adják el s ekkor, természetesen, az árut szolgáltatják vissza. Igen nagy szociális haladást és üdvös intézkedést jelentene nálunk is efféle szövetséget megalakulása községi, de még inkább állami alapon, — nagyobb arányban, szociálisabb igyekezettel, mint a túlkeves munkaerőt foglalkoztató és rosszul fizető háziipari szövetség. Még ennél is fontosabb és hasznosabb volna, ha az otthonmunkások le tudnák küzdeni a szervezkedésük elé gördülő akadályokat és saját, összetartásuk erejével fejtenének ki ellenállást valamennyiük kiszákmányolása ellen.

Fenn említett modorban űzött magán-vállalatokat két szempontból nem szabadna támogatnunk; egyik szempont a munkásé, ahogy már kifejtettem, a másik szempont azonban: jómagunké, a fogyasztó közönségé, melynek nevében s védelmében tiltakozó szavunkat fel kell emelnünk.

Vajjon kicsoda közülünk, kinek szín-, forma- s művészi érzéke van, tudott valaha elhaladni bizonyos »fényes« kirkatok előtt, teszem a Lipót-körúton vagy a Kossuth Lajos-utcában anélkül, hogy a hímzések, párnák, ál-matyó dekorációk és bazárstílusú gobelinek páratlan ízléstelenségén fel nem háborodott volna? Ami giccses, egyéniségtelen, füllesztőan bourgeois, romlottan romantikus, halmozottan édes, értelmetlenül cifra, szegényesen pompázó motívumai csak léteznek az elmaradt filiszter-felfogásnak és életberendezésnek, — az egyszerűség, a higiéné, a haladás, az értelmesség, a harmónia és a szépség nemtudása, az mind ott terpeszkedik ötven-hetven-kétszáz és ötszáz koronáért a hengegőn helyet követelő kristályablakok mögött. Az ember érzi, hogy aki innét rendezi be lakását, az mem tud felszabadultan gondolkodni, helyesen érezni és soha életében nem látta meg a szépet.

Az ízléstelenség méteyétől kell, mint mindenben, ebben is felszabadítanunk a nagy tömeget. Vezetni és tanítani kell ebben is, mint a gyermeket. Elő a remekbe készült halasi és csetneki csipkéekkel, lássuk az igazi matyó-hímzéseket (nem a műselyemmel s Singer-gép ábrákkal elnyomorítottat) a magyar nép, a székely hagyomány dúsgazdag művészi termelését akarjuk látni: művelt és megbecsült kéz által sokszorosítva. Idegen fantáziáktól is vegyünk át mindent, ami művészi a külföld valaha produkált. De ne szolgáljuk rosszul sem a magunk, sem a munkásosztály, érdekét, mert ennek csak a lelketlen üzleti spekuláció látja — markába kacagva — a maga rosszhiszemű nyereszkeskedését.

Férfiasság, nőiesség.

(Előadás a közös fiú-leánygimnáziumban 1930-ban.)

Írta: Dr. BUDAY DEZSŐ.

Kisasszonyok és úrfiak,

Még emlékezhetnek a nénjükre, vagy a bátyjukra egészen kicsi korukból, hogy az milyen játékokkal játszott, A nénjüknél volt szép hajas babája, aki be tudta hunyni a szemeit és úgy aludt, a bátyjuk pedig csákót tett a fejére, kardot kötött az oldalára, trombitát vett a szájába és furcsa lépésekkel járta körül a szobát.

Ez még semmi. De akkor lehet csak igazán mosolyogni, ha elképzeljük, hogy mi volt a divat az édes anyjuk és az édes apjuk idejében úgy húsz-harminc esztendővel ezelőtt. Képzeljék csak, hogy a férfiak bajszot és szakállt viseltek, mert azt gondolták, hogy anélkül nem nézik őket férfiaknak. És mentül hosszabb volt valakinek a bajsza, annál büszkébb volt rá. Azután a férfiak bori ittak, mert azt gondolták, hogy az férfias dolog. A nőknek meg a dohányzást sem engedték meg, vagy legalább is nem illett nekik cigarettázni sem, mert azt mondták, hogy az nem nőies.

A férfiak mind fekete meg szürke ruhában jártak, a nőket pedig piros, kék, sárga ruhába öltöztették, amilyeneket a művelődéstörténeti órákon a múzeumokban is láttak és akkor azt hitték, hogy ez a nőiességhez tartozik. Ma, amikor mindenki az egyéniségének megfelelő alakú, színű és formájú ruhában járhat, csak éppen különös díszítéseket nem szabad használni és a ruhát csak egyféle tartós, esőnek, pornak ellentálló anyagból gyártják, — ma úgy-e furcsa elképzelni, hogy ilyen dolgok is voltak valamikor.

De legfurcsább volt az, hogy a férfiak előbb engedték be az ajtón a nőket, aztán ha azok leejtettek valamit, a férfiak felvették és átadták nekik, szóval olyanféle udvariasságokat csináltak egymásnak, amilyeneket ma csak a gyerekeknek, öregeknek és a betegnek csinálunk. A nőknek háromszor olyan kicsike volt a zsebkejük, mint a férfiaknak. Pedig tudják, hogy az orruk nem háromszor kisebb. És olyan kis ceruzákat és jegyzőkönyveket vihettek csak magukkal, amikkel írni sem lehetett. Azt is nem a zsebükben hordták, mert képzeljék el csak, ebben az időben a nőknek nem volt zsebük sem, — hanem a nők egy kis táskát hordtak magukkal és ezt is csak akkor tartották szépségnek, hogy ha semmi se fért bele.

De a legkülönösebb volt valamennyi szokás között az, hogy a férfi, akinek nem volt szabad igen helyesen a nőhöz hozzányúlni, ezt megtehetette mindig akkor, amikor muzsikáltak. Ezt ők táncnak nevezték. Vannak róla fényképeink, hogy akkor olyan illetlenül közel voltak egymáshoz az idegenek is, hogy mi ezt a láncot ma már csak is az állatkertben látjuk a vad embereknél. Ők azonban azt gondolták, hogy az jó táncuk a vad emberekéhez képest finom és előkelő.

Szóval a régiek mindent elkövettek arra nézve, hogy a férfiből férfit, a nőből pedig nőt csináljanak és az ellentéteket, amiket a természet olyan bölcsen megadott, külsőleg is annál nagyobbakká tegyék. Ma már csak mosolyogni tudunk ezen a fölösleges erőlködésen, mert hiszen semmi szükség nem volt arra, hogy a férfiak férfiasabbak, a nők pedig nőiesebbek legyenek.

Természetesen ezeket az ellentéteket nemcsak a külsőségekben, hanem a lelkükben is igyekeztek mentül jobban keresztülvinni. A kis fiúk harci dalokat, a kis leányok pedig dajkameséket tanultak. Női társaságban nem volt szabad a legnagyobb komolyság hangján sem beszélni azokról a dolgokról, amelyeket most természetesnek tartunk és a fiatal leányoknak mindig úgy kellett magukat színlelniök, mintha csak a régi gólyameséről tudnának. Ellenben meghittebb társaságban a férfiak megengedtek maguknak úgynevezett pikáns élceket, kétértelműségeket, amiken azután a nők is nevettek. Tudjuk, hogy ma már ilyen nem fordulhat elő és Önök, kisasszonyok és úrfiak már abban nevelkedtek, hogy nemcsak a másneműek előtt, de a saját nembelijük előtt sem szabad pikantériákat mondani, szóval nem szabad az emberiség tovább fejlődésének és a szerelemnek szent misztikumából semmiféle tréfát üzni. Régente képes újságok és kabarék egyedül annak köszönheték létüket és jövedelmüket, hogy ilyen dolgokat tárgyaltak és azt mind a két nem végigolvasta, vagy végighallgatta.

A mai nevelés közelebb hozza egymáshoz a férfit és a nőt. És a férfi ma csak férfi marad, a nő pedig nem veszített nőiességéből. Ma, amikor a férfiak nem csókolnak kezét többé a nőknek, jobban tisztelik őket, mint azelőtt. Régen a férfiaknak ez a kézcsoók élvezetet okozott és ők azt hitték, hogy tiszteletből teszik.

A régi emberek azt hitték, hogy a férfinek az erő, a nőnek pedig a gyöngédség a nemi jellege. És ezért a férfiből erős férfi helyett, erőszakost csináltak. A nőben pedig a gyöngédség helyett, a gyöngeségnek tudatát oltották. Ma már tudjuk, hogy a gyöngédség nem alázza le a férfit és az erős akarat csak megszépíti a nőt.

A feminizmusnak köszönhetjük, hogy a férfit és a nőt más világitásban állította elének. A feminizmusnak köszönhetjük, hogy a nő is lehet orvos, ügyvéd, mérnök, hivatalnok stb. de főleg tanítónő, úgy, hogy ma már az elemi iskolákon a fiúkat is mindenütt nők tanítják. Mindez semmit sem von le a nőknek a nőiességéből és mióta minden nőnek biztosítva van a gondtalan anyasága, későbbre is megmaradhatnak foglalkozásaik mellett.

Arról meg is feledkeztem, hogy körülbelül egy évtizede, a nők is rövid hajat hordanak, de hiszen ezt a kisasszonyok is tudják, mert még ők emlékeznek arra, hogy milyen kellemetlen volt nekik minden nap annyit veszödni a hajjukkal. El sem képzelhetjük, hogy mennyivel szebb és egészségesebb a mai kornak nője és asszonya fűző nélkül, hosszú kényelmes kabátjában, konty nélkül, ahogy szabadon mozog és ahogy mégis testének minden szép vonalát érvényre juttatja. Akinek kicsi lába van, az se kénytelen többé magassarkú cipőkkel kínozni magát és mindenki úgy öltözködhetik, ahogy akar, de fűzőt, magassarkú cipőt és kontyot viselni nem szabad. Tág tere nyílik így is a divatnak. Az Egyesült Kultúrállamok kormányzatának egészségügyi tanácsa nem akarta a divat lehetőségeit eltiltani, de arról már gondoskodott, hogy magáért a divatért egy nő se áshassa alá magát és a gyermekének az egészségét.

Amit pedig a lelkieket illeti itt is lehet minden férfi merész, bátor, kezdeményező, nagylelkű. Itt is lehet minden nő gyöngéd, kedves és bájos. De sem a férfiakból, sem pedig a nőkből torz alakokat csi-

nálni nem akarunk. Gondoljanak csak vissza arra, amit a kultúrtörténetből láttak tegnap egy mozi-filmen: hogy hogyan kedveskedett és vallott szerelmet egy kikent bajszú divathós férfi csipkerongy ruhában a kereveten ülő színésznőnek. Olyan színpadias és furcsa volt ez, hogy mindnyájan hangosan nevtünk reá Ezzel a hangos nevetéssel intéztük el a férfiaságnak és a nőiességnek régi divatját.

Hitvesgyilkos örült asszony.

December 12-én Dohány János gyári munkás részegen ment haza a Bánya-utca 23. számú házban levő lakására. Reggel félötör feleségétől vizet kért, később azonban rosszul lett, úgy, hogy a Rókus-kórházba kellett bevinni. Itt lúgkémérgezést állapítottak meg az orvosok, akik nem is tudtak már segíteni Dohányon: december 16-án rettenetes kínok között meghalt. A kórház jelentése alapján a rendőrség beidézte Dohány özvegyét, aki kihallgatásakor beismerte, hogy szándékosan mérgezte meg a férjét. Most háború van, — mondotta — szabadólni az embereket s úgy sem lehet semmi baja, mert egy ember élete háborús időben nem számít. Dohányt a rendőrorvossal megvizsgáltatták, aki megállapította, hogy az asszony közveszélyes elme beteg. Bevitték a lipótmezei elmeegógyintézetbe,

Nők

a nemzetközi Panama kiállításon.

Lapunk novemberi számának »Szemle« rovatában megemlékeztünk a nők munkájának nagy sikeréről a nemzetközi Panama kiállításon. Kiemeltük, hogy a nők munkáját nem külön, hanem a férfiakéval együtt állították ki, szóval a beérkezett műveket értékük, nem pedig alkotójuk neme szerint osztályozták. A »Jus Suffragii« októberi számában Alice Park részletesen méltatja a nők szerepét a kiállításon és a kiállítás gazdag anyagát.

A nő legkülönbözőbb alkotásainak szinte végnélküli láncolatát mutatja a nemzetközi Panama kiállítás. Mindenütt a kiállítás minden részében megmutatta a nő nagy haladását, ügyességét. Hogy a nő babérokat arasson »nőies« foglalkozásán, tevékenységén belül, az természetes volt eddig is; de az eddigi kiállításokon még soha sem mutatta meg ennyire a »gyengébb nem«, hogy kiállja a versenyt a férfivel, aki évszázadokon át szabadon gyakorolhatta szellemi képességeit. Minden nő büszke lehet arra, hogy az egész világnak ezen a nagy egyetemén mily előkelő „helyet foglalnak el testvérei.

A technika, művészet, nevelés, kézműipar, mezőgazdaság és kertészet, a művészet és tudományok gyakorlati alkalmazásának terén a nő legelső sorban áll. Bármire fordította erejét, sikerült neki; túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ahol meg lehetett mutatnia, mit tud, ott osztoznia férfival a dicsőségben is.

A legnagyobb fejlődés talán mégis nevelés, művészet és iparművészet terén jut kifejezésre. A nevelés palotájában nőké az eredmény oroszlánrésze; itt a nők oly nagyszerűt

alkottak, hogy nevük belekerül az iskola történetének könyvébe. A »United States Department of Labour«, amely a gyermekre vonatkozó kiállítást rendezte, nagy tudással és előrelátással bizonyította be, hogy a nők természetes ösztönüknél fogva megértik a gyermek testi, lelki életét; hogy csakis tőlük telhetik az a szeretet és gondosság, amely ezerszerre szükségesebb a világ minden orvosságánál. A kiállított anyag Miss Julia Lathrop, Dr. Frances Sage Brandley és Dr. Anna Strong nagy rátermettségéről tanúskodik. Nem hanyagolták el a gyermek életének egyetlen mozzanatát sem. Értekezleteket tartanak, amelyeken minden anya tanácsot kérhet arra nézve, hogy gyermeke miért nem fejlődik; modelleken mutatják be a csecsemőhalandóság okait, a csecsemő helyes táplálására vonatkozó utasításokat, tejpróbákat, nagy gondnal összeállított étrendeket találunk itt, kellő instrukciókkal, miképp gyarápítható a gyermek élelme új alkotórészekkel; táblázatokon mutatják be a gyermek öltözetének egészséges és modern módját; külön üdülőosztályuk van a gyermekeknek; itt szemléltetés útján tanítják meg az anyákat, miképp nyújtsanak gyermeküknek nyugodt és hasznos szórakozást; mindez csak néhány példa a már megvalósult terv közül.

A Philippi-szigetek nevelésügyi kiállításán két nő válik ki különösen; csodákat műveltek a szigetlakok gyermekeiért Mrs. Mira MacClay Kelley és Miss Fanny Magee. Előbbi volt az első fehérbőrű nő, aki a bennszülöttek közé ment. Férje ott bányákat tartott üzemben, őt magát pedig a primitív lakosok iránt érzett nagy érdeklődése, fejlődő intelligenciájuk megismerése arra indította, hogy tanítsa, felvilágosítsa őket. Amit eleinte csak kedvtelésből csinált, utóbb hivatása lett, s az ottani nép jelenlegi haladását, értelmisége mai fokát e nagyszerű nő energiájának köszönheti. A nevelés eredményeit külön állították ki; ezek mutatják, mennyire kitűnik a nő ebben a munkakörben is. Miss Magee a manilai háztartási iskola igazgatója, a növendékek munkáit mutatja be; az iskola növendékeit mindenféle házi munkára oktatják, hogy visszatérve abba a tartományba, ahová valók, ott iskolákat alapíthassanak és mintegy mértani haladványban, terjesszék tudásukat.

A »Consumer's League« és a National Child Labour Bureau külön pavillonja Miss Helen Mabry vezetése alatt áll, kinek szociális munkája annyira közismert, hogy nem igényel bővebb magyarázatot. Mrs. George Hugh Perry egyike a nemzet legelső munkaerőinek a gyermeknevelés terén; közreműködése nagyban hozzájárult a bemutatás sikeréhez. A »National Suffrage Association« jól van képviselve; a »Congressional Women's Suffrage Association« külön emelvényvel rendelkezik, ahol a világ legelső asszonyai gyűlnek egybe és tartanak konferenciákat. A pavillont a kiállítás megnyitása óta többek közt meglátogatták Mrs May Wright-Sewall, Mme. Mentessori, Mrs Pethick Lawrence, Miss Gail Laughlin, Mme. Zelig Nuttal és Miss Anne Morgan.

A californiai Oaklandból származó Miss Hicks pavillonjában a visszamaradt gyermek intelligenciájának normálissá és tevékenyvé fejlesztését tanulhatjuk meg. A San Francisco-öböl környékéről Miss Rodin hordta össze az iparművészeti anyagot; egy kedves sarokba gyűjtötte a otthon művészi díszítésének minden elképzelhető példáját, változatát.

A képzőművészetek palotája, s a kiállítás egész területén elszórt festmények és szoborművek a nők igaz dicsőségére válnak. Talán ez az első eset a művészetek történetében, amikor a nőnek sikerült bebizonyítania, mennyire hivatott arra, hogy az alkotó művészet birodalmában első helyre tartson igényt a szobrászatban. Ez nyilvánul meg legvilágosabban a képzőművészet oszlopcsarnoka és tava körül elhelyezett sok kisebb márvány és bronzszobornú magas művészi kvalitásaiban.

Vagy kétszáz művész nő járult hozzá az általános sikerhez; lehetetlenség őket behatóbban méltatnunk!

Érdekes nőalakja az ipar palotájának Miss Anna Durkee, az »Alaska Garnet Mining and Manufacturing Comp.« igazgatója és főrésztvényese. Hét év előtt költözött Alaskába, ott gránátbányát helyezett üzembe, belevont vállalatába még tizenöt más nőt, s egy kis területen dolgozni kezdett. Most már vagy egy tucat gránátbánya fölött rendelkezik, amelyek együtt egész hegyet alkotnak. A vállalat elnöke Miss Lottie M. Crafts, tanár a minnesotai egyetemen. Eltekintve attól, hogy az itt talált gránát sokkal értékesebb, mint a csehországi, Miss Durkee-nek még egy nagy érdeme van: felfedezte, hogy a gránáttörmelék — saját találmányu eljárása szerint, öntödékben igen szükséges, értékes vegyi hatóanyaggá alakítható át és sokkal olcsóbban árusítható, mint az eddig Oroszországból importált tycopodium. A csarnok építője Miss Emily Williams; a villanyvilágítás és szerelés tervét Miss Balmer szolgálhatta.

Ebben az épületben a háziipari és iparművészeti kiállításon is nők viszik a főszerepet.

A »Liberal Arts« palotájában is sok a nő. Mondanivalója. A vöröskereszt-egylet, a »Smithson intézet«, a United States Department of Commerce, mind alkalmaz nőket. Ugyanitt megtudhatja, aki még nem tudja, hogy egy lengyel asszony, Mme Curie, részes a rádium fölfedezésében. Igen vonzó Miss Clay bódéja, hol keleti iparművészeit láthatunk.

Mindenütt nőket látunk az élelmiszerek palotájában is. Annyian vannak, mint tavasszal a virág; a kínai étterem kivételével, ahol a kedves kis keleti pincérlányok csak másodrendű szerepet töltenek be, minden bódé élén nő áll. Vajvirágokat formáinak, mindenféle ízletes ételt készítenek itt a nők. Mrs. Louise Andrea szemléltető főzőiskolát vezet; itt minden nő ingyen megtanulhatja naponként három óra alatt az ízletes és takarékos főzést.

A kertészet palotájában a ritka képességű Mrs. E. W. Ehmann válik ki. Az első californiai olajbogyó-conservgyárat ő alapította, s megjegyzendő, hogy az érett olajbogyót, ezt a kitűnő csemegét, először ő hozta forgalomba. Mrs. A. W. Ditting férjével együtt minta-befőzést vezet. Egy sarokban van az Oaklandi Mrs. Wright fura kis angol cottageje, hol finom gyümölcszeit teszi közzemlére és naponként befőz.

A dolgozó nőkhöz.

Millió és millió asszony keservesen nyög az anyaság, a háztartási és kenyérkereseti munka terhe alatt. Keserű »muszáj«-nak tekintik ezt a nem is dupla, hanem háromszoros megterhelést, amelyet kötelességből végeznek, mert a szükség kényszerítette őket arra, hogy a gyermekneveléssel és háztartással járó fáradságos munkán kívül még egy harmadikat: a kenyérkereső munkát is végezzék... Kenyérkereső munkát kell végezni. Nem kell és nem is szabad azonban elfogadni a velejáró emberlő megterhelést. Segíteni lehet és segíteni kell a bajokon. Csofálatos, hogy a háziasszonyok, anyák és kenyérkereső nők, akik e háromszoros megterhelés alatt szinte összeroskadnak, már régen nem szervezkedtek és nem az egyesek, de egész tömegük nem követelte mindazon intézménynek sürgős létesítését, amelyek felszabadítják őket az igavonó állat sorsa alól.

Henriette Fürth.

gyümölcsöt. Mrs. Marcus mesterséges növényei külön bódében láthatók.

A közlekedés palotájában Mrs. Mary E. Hart felügyelete alatt kiváló alaskai néprajzi gyűjteményt tekinthetünk meg; kosarak, fazekak, állatbőrök, bálványok, néhány eszkimó és indiánus érdekes képét adja Alaska elmúlt és jelen életének.

Miss Ella Mulkey egy nő számára még teljesen új pályán: mozgó réz és szénbánya modelljén mutatja be tudásának és mechanikai ügyességének alkotását.

Az összes államok épületeiben nők gyakorolják az állam nevében az igen fontos társadalmi vendégszeretetet. Virginia palotáját Miss Nannie Heth a háziasszony, aki családi régiségek és Washington György és Márta birtokából származó értékes ereklyék válogatott gyűjteményét hozta a kiállításra. Sok állami rendezőbizottság tagjai nők.

California épületei majdnem kizárólag nők vezetése alatt állnak a »Women's Board«, melynek kötelékébe az állam legkiválóbb asszonyai tartoznak, vezeti és adminisztrálja az épület szociális osztályának ügyeit.

A gépek csarnokában Miss Curtis, a californiai egyetem tudora, a General Electric Comp. rendező és kivilágítási szakértője.

És ez még nem minden. A forró égővi Taylandban a rendőr is bájos nő. A 6 láb és 1 hüvelyk magasságú Mrs Blanche Paiyson ügyel fel a tánc- és játszóhelyekre, s éber figyelmét mi sem kerüli el.

A kiállítás üzleti részét is nagyrészt nők intézik. A titkárok, írnokok, gyorsírók, pénztárosok, könyvelők és egyéb hivatalnokok nagy része nő. Látunk a kiállításon mórzenészeket, a déli tengervidekről származó sötétbőrű szépeket, fekete afrikai beauté-kat; a keleti nők közt akad női bohóc, állatszeldítő, lovamő, mutattványos; valóban nagyszerűen példázza az egész kiállítás, hogyan ínyit a modern haladás mind tágabb teret a nők tevékenységének. A kiállítás területén belül, a februárban történt megnyitás óta, állandóan 3000 nő dolgozik.

A Young Women's Christian Association anyailag gondoskodik minden női alkalmazótról. Minden új alkalmazott felől előre tudakozódik, s külön értesítést kap minden egyes elbocsátás előtt.

A Traveller's Aid folyton résen van, minden vasút és hajó érkezésénél; így az összes idetartozó nők teljes biztonságáról is gondoskodtak.

Fordította : br. Kohner Ida.

Iskolai igazságszolgáltatás.

Nem ritka eset a tanító életében, hogy növendékei egyikét lopással vádolják előtte. Akik még nem érezték át, hogy mily h a t á r t a l a n óvatossággal kötelessége ily esetekben eljárni, azt meggyőzhette róla az a hátborzongató eset, amikor egy kültelki iskola növendékét egy egész tanítónői fizetés ellopásával vádolták; minden ellene szólt és végül mégis kisült, hogy egy szerencsétlen beteg tanító követte el a hibát.

Tévedni emberi dolog és nem akarunk pálcát törni a vizsgálat vezetői felett. De miért nem szolgáltat az iskola még annyi elégtételt sem a súlyosan sértett gyermeknek, hogy szerető bánásmóddal feledtetni vele az elszenvedett keserűséget? Miért engedi, hogy evvel a törrel szívében, bizalmát elvesztve a társadalom igazságérzete iránt, fejletlen gyöngye testével a gyári munka igájába görnyedjen? Hát ez a híres szociálpedagógia?

SZEMLE

A Feministák Egyesületének munkaközvetítőjében november havában elhelyezést nyert

Varrónő	133
Háztartási munkásnő	31
Gyári munkásnő	12
Napszámosnő	4
Nevelőnő, bonne	7
Üzleti alkalmazott	3
Ügynök	2
Elektrotechnikai tanonc	2
Összesen	194 nő

Decemberben elhelyezést nyert:

Varrónő	54
Háztartási munkásnő	45
Gyári munkásnő	32
Ügynőknő	7
Nevelőnő, társalkodónő	6
Elektrotechnikai munkásnő	1
Elárusító	4
Irodaszolga	3
Összesen	152

Veres Pálné emlékezete.

1815. december 13-án született az a széleslátókörű, önérzetes magyar asszony, aki a leányok felsőbb oktatása érdekében a legeredményesebb egyéni tevékenységet fejtette ki. Az ő érdeme, hogy az Országos Nőképző-Egyesület megalakult és felsőbb leányiskolát, utóbb tanítónőképző intézetet létesített. Az egyesület vezetősége, melynek élén az úttörő asszony leánya, R u d n a y Józsefné áll, megértette a kor szavát, mikor az egyetrm megnyitását követő években fokozatosan visszafejlesztette a tanítónőképzőt s annak helyébe a legkiválóbb pedagógusok terve alapján és segítségének igénybevételeivel leánygimnáziumot alapított, Alexander Bernát, Beké Manó, Beöthy Zsolt tanították több éven át azokat a leányokat, akik Magyarországon az első nyilvános leánygimnázium növendékei voltak. Vajjon tudják-e az Országos Nőképző Egyesület vezető hölgu2i, milyen vérbeli feminista volt Veres Pálné, akire joggal tekintenek nagy büszkeséggel? Tudják-e, hogy az ő szelleme a feminizmus ösvényeire kényszeríti őket is?

A Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége

formális közgyűlést tartott december 5-én. Az évi jelentésből az a sajnálatos tény derül ki, hogy a Szövetség munkássága hadsegélyző munkában merül ki, holott ezt nyugodtan bízhatná a kötelékébe tartozó jótékony egyesületekre.

A közgyűlés alkalmából kérvénnyel fordul a Szövetség a kormányhoz a hadi özvegyek és árvák járandóságainak emelése, a fiuk és lányok számára egyenlő nevelési járulék kiutalása, a többgyermekes családokban is minden gyermek számára egyenlő nevelési járulék utalványozása tárgyában.

Határozatba ment egészségügyi és szociális tanácsadó-irodák szervezése a vidéki egyesületek bevonásával, Ezek vezetésére tanfolyamokon képeznék ki a munkát vállalni hajlandó művelt nőket.

Nők és férfiak a kereskedelmi iskolai tanárok pályáján.

A közel jövőben az egész országban mindenütt szükségessé válik majd felső kereskedelmi iskolák felállítása, ezeknek pedig szakképzett tanerőkre van szükségük. De már az egyéves kereskedelmi szaktanfolyamokon is, amelyek rövid időtartamuk és tantervük hiányos volta miatt nem adnak alapos képzést, fontos tárgyakat tanítanak olyanok, akiknek sem pedagógiai, sem gyakorlati, sem szaktanári képesítésük nincs. Még ott is volna tehát hely kereskedelmi iskolai képesítésű tanárok részére. A nők felvétele természetesen gimnáziumi érettségivel is éppen úgy meg van szorítva, mint az egyetemen. Az a leány, aki a levelezési és könyvviteli szakcsoportra iratkozott be, kénytelen még görögéből is érettségit tenni; ez azonban nem riasztotta vissza a nőket attól, hogy mégis évről-évre többen nagy szorgalommal végezzenek. — Ha a fiú kereskedelmi iskolában tesz érettségi vizsgálatot, abból lehet még kereskedelmi iskolai tanár. A leányok megelégedhetnek azzal, hogy »Magyar nőnek születni szép és nagy gondolat!«

Válasszunk!

Sylvia Pankhurst a brit birodalom feladatáról lapjában így nyilatkozik:

»Két út kínálkozik Nagybritannia számára: vagy küzd a hegemoniáért, amely Európa legnagyobb kalmárját illeti, vagy szorosabb testvéri viszonyt törekszik létesíteni a különböző országok népei között; evvel lehetővé teszi a nemzetek közötti bíráskodás igazságos rendezését, úgy, hogy egyetlen népnek sem kell félnie a másik erőszakos tárnadásától viszont egynek sem kell erőszakos utón elégtelt keresnie. Van harmadik út is: az ingadozásé, határozott rendszer nélkül; ennek fenntartása szemfényvesztés, amely végül gyakran fegyveres küzdelmet eredményez.

Kétségtelen, hogy a haladás irányát az emberi barátság és kölcsönös megértés követi; feléje kell a nőmozgalomnak törekednie.«

Női vasutasok nadrág-uniformisban.

A berlini Hochbahngesellschaft igazgatósága arra a tapasztalatra jutott, hogy a gyorsvonaton szolgálatot teljesítő kalauznőknak felette alkalmatlan a ruházatuk. Akadályozói a szabad mozgásnak, gátolják a gyors és biztos cselekvést, azonkívül szinte elkerülhetetlen, hogy zsúfolt kocsikban a gyorsan működő csapóajtókba ne szoruljon a kalauznő szoknyája. A bajokat felismerve, az igazgatóság elhatározta, hogy nadrágból és blúzából álló csinos, tetszetős uniformissal látja el a kalauznőket. Németországban remélik, hogy a kezdeményezésnek hamarosan sok követője akad, főleg olyan iparágakban, ahol az impraktikus női öltözködés a balesetek állandó forrása.

Indián törzsből származó ügyvédnő.

Washingtonban a szövetséges államok felsőbb bírósága mostanában adott engedélyt ügyvédi praxis folytatására egy indián törzsből származó nőnek. A magyar nőnek ellenben még mindég nincs meg ez a joga.

Nők a németországi műegyetemen.

A német birodalom 11 technikai főiskoláján 106 (nő) jelentkezett felvételre. Ezek közül 21 az építészeti, 4 az elektrotechnikai, 2 az építészmérnöki, 27 a vegyészeti szakra iratkozott. A legtöbb női hallgatója Berlin, Dresden és Danzig műegyetemeinek van, azután Aachen, Karlsruhe, Braunschweig, Darmstadt, München, Stuttgart és Breslau követte.

Női diplomata.

Miss Pressly-Smitheknek, — írja a Daily News — az angol választójogi mozgalom egyik ismert vezetőjének a christiániai követséghez titkárrá történt kinevezése Angliában érthető feltűnést okozott. Az angol nőmozgalom nagy eredménynek tekinti és biztató jelét látja benne annak, hogy minden téren lehullnak a válaszfalak a női munka érvényesülése előtt. Nemrégiben Asquith miniszterelnök előtt szóvá tették, milyen üdvös és hasznohozó volna az egész országra, ha a nők technikai tanulmányait szorgalmaznák és lehetővé tennék, hogy ezáltal olyan vezető városi és állami állásokat töltsenek be, ahol a műszaki tudás elengedhetetlenül szükséges. Egyidejűleg felhívták figyelmét arra, hogy a diplomáciai pálya is alkalmas munkakör volna a nők számára. Ennek tulajdonítható, hogy Asquith javaslatba hozta Miss Pressly-Smithek 2 és fél évig vezetője volt az edinburghi választójogi nőmozgalomnak.

A török nőmozgalom köréből.

»Az orosz izlám nőmozgalmáról« a következőket írja egy német könyv szerzője: Július 3-án Ufában a 2. mosheban istentiszteletet tartottak, amelyen nők is részt vettek, akik ez alkalommal fátyol nélkül jelentek meg. Két hónappal ezen esemény előtt a 2. moshe előljárói értekezletet tartottak az egyházfőkkel, hogy a mohamedán nők új társadalmi elhelyezkedése felett határozzanak. Az értekezlet eredménye az volt, hogy úgy az egyház, mint a község nem állja útját annak, hogy a török nők ugyanolyan szabadok legyenek, mint európai testvéreik. Muzulmán és orosz lapok örömmel üdvözölték e reformot, amelyet a mohamedán nő felszabadításának tekintenek.

A török telefonkezelőnők

kitűnően beváltak. A stambuli telefonközpont vezetését is nőre bízták. Osmann kisasszony áll az intézmény élén és feladatának pompásan megfelel.

A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!

Januári munkatervünk főadata, hogy az egyesületi munkában újabban résztvevő tagtársainkat tájékoztassa eddigi küzdelmeinkről és a munkánk alapjául szolgáló politikai viszonyokról. Ezt a célt szolgálják a szerdán, január 12-én, 19-én és 26-án d. u. 6 órakor egyesületünk helyiségében tartandó *vita-értekezletek a gyakorlati politika kérdéseiről*, amelyekre jelentkezéseket január 10-éig fogad el az iroda. *Szülői értekezleteink* sorát hétfőn, január 31-én kezdjük meg.

Az első értekezlet tárgya: *dr. Maria Montessori* nevelési rendszere.

Előadó: *Hoffmann Vilma* tagtársunk.

EGYLETEK.

A Feministák Egyesületének anya- és gyermekvédelmi bizottsága

legutóbbi ülésén Szirmay Oszkárné elnöklése alatt számos tag és vendég vett részt; a székesfővárosi árvaszék részéről dr. M e l l y Béla elnök, dr. Á g o s t o n Géza ülnök és dr. E n g e l Zsigmond hivatásos gyám, a belügyminisztérium részéről K ő s z e g h y Sándor min. tanácsos, a gyermekvédelmi osztály vezetője vett részt a tárgyalásokban; jelen voltak még: dr. T a u f f e r Vilmos egyetemi tanár, Szántó Menyhért, a szociális múzeum igazgatója stb.

Elnök nagy elismeréssel emelte ki megnyitó szavaiban a tagtársak buzgó, fáradhatatlanul kitartó munkáját, amelynek eredményeképp nagyarányú tevékenységről számolhat be a bizottság a székesfővárosi Árvaszékkal kapcsolatosan; hogy annak eredménye még nagyobb nem lehetett, az nem a munkatársak buzgóságán múlt, hanem azon, hogy a bizottság a címetek csak hetekkel, hónapokkal a gyermek születése után kapja, mikor az anyák nagy része már meg nem található a bejelentett címen. Van remény arra, hogy jövőben más szisztéma szerint küldik meg a címeteket s akkor a munka még eredményesebb lehet majd. Adminisztratív 3276 házasságon kívül született gyermekkel foglalkozott a bizottság, de csak 1674-et lehetett a cím alapján némi valószínűséggel is keresni; 1054 esetről folyt be az ülésig a referátum, amelyet György Ákos né foglalt össze; ennek értelmében a gyermekeknek csak 50 százaléka volt tényleg megtalálható, vagy kifogástalan helyzetben, vagy azt jelentették az Árvaszéknek, hogy a szülők házasságra léptek, vagy hogy a gyermektartási eljárás sürgősen elintézendő stb. stb.; ahol az anyát és gyermekét inséges helyzetben találták együtt, ott a társadalmi és hatósági segítség minden forrását megnyitották számukra. M e l l y Béla árvaszéki elnök a legmelegebb elismeréssel adózott a bizottság komoly munkájának; megígérte, hogy a maga részéről megtesz mindent a munka nagyobb eredménye érdekében; meg fogja szerezni a bizottság tagjainak az Elöljáróságokkal szemben azt a befolyást, hogy közbenjárásukra az előljárósági segély azonnal folyósítható legyen.

Dr. Grósz Gyuláné referált a székesfővárosi szülőintézetek látogatásával kapcsolatos nagyértékű szociális munkáról; az év lefolyt 10 hónapjában 976 anyával tárgyaltak a bizottság erre felhatalmazott tagjai a gyermekágy idején; ellátták őket útbaigazítással, jótanáccsal és szükség szerint megfelelő segítséggel.

A »Háborús anyavédelem« címen folytatott mozgalomról Stern Margit tett jelentést. 1420 anyát segített e mozgalom élelemmel, ép azon időben, mikor a táplálkozás az anyára és gyermekére nézve életbevágó fontosságú, az idő előtt újra megkezdett kenyérkereső vagy háztartási munka pedig végzetesen káros. Nem szoktatják el a munkától az asszonyokat, hanem a későbbi kenyérkereső munkára övják és erősítik egészségüket.

A bizottság céltudatos és komoly munkáját jövőben is folytatja és szívesen veszi szociális munkára hajlandó új tagok jelentkezését. A mozgalom mind szélesebb körre terjed; anyagilag szinte megoldhatatlan feladatok előtt áll s kéri a céljait megértők támogatását.

Jelentés a Nagyváradai Feministák Egyesületének november és december havi működéséről.

Gyakorlati tanácsadónk állástközvetítő és munkaszerző tevékenységét a szokott mederben egyre fokozódó sikerrel

folytatja és módokat keres újabb munkaalkalmak létesítésére. Újabban konyhakötényeket és gyermekkelengyékét varrat az otthonukhoz kötött varrni tudó asszonyokkal. Előbbit elárúsítási, utóbbit anyavédelmi célokra. Azonkívül melegítőket kötött a katonák számára.

Fokozott tevékenységről számolhatunk be az anyavédelem terén. A »Házigondozó« intézményünk már akcióba lépett. A szegénysorsú vagy gondozásra szoruló betegágyas asszony háztartása és családja egy hétig vagy szükség esetén tovább az anyavédelmi bizottság gondozása alatt áll. Hogy az eddig nyújtott tejsegélyt a mai súlyos időkben a tejhiány dacára is biztosíthassuk védenecink számára, a város közéletmezési hivatalánál 200 doboz kondenzált tejet kötöttünk le, melyet a város jóval a beszerzési áron alul, 1.20 K.-ért engedett át az egyesületnek e humánus célra.

Örömei jelenthetjük, hogy Egyesületünk új »Otthona« teljesen beváltotta a hozzája fűzött reményeket. Igen szép látogatottságnak örvend s alkalmat nyújt a tagoknak és vendégeknek, hogy előadások és azzal kapcsolatos viták keretében a mai idők legaktuálisabb témáival foglalkozzanak.

Ilyen témák voltak: »Háborús háztartás«, Kapitány Mariska gazdasági szaktanitónő és Edelmann Menyhértné előadásában. »A drágaság elleni küzdelemről« Fehér Dezsőné, »Anyavédelemről« Gyémánt Jenőné, »Cseléd kérdéscről« Wiener Jenőné és »Jane Addams élete és szociális tevékenységéről« Ágoston Péterné előadásai.

A kerti veteményezés előmozdítását s ezúton a szegényebb családnyák támogatását, a városi telkek bérbeadásával ez évben is megindítottuk, látva a múlt évben elért nagy sikert. E telkeket már ősszel rendelkezésünkre bocsátotta a város.

Az Egyesületünk kezdeményezésére megalakult békebizottság meghívására Glücklich Vilma dec. 8-án a városháza nagytermében nagyhatású előadást tartott e címen: »Milyen feladata van a nőknek a jövő nemzedék érdekében«, melyben a világ asszonyainak eddigi és jövőben várható béketörekvéseit ismertette. — A termet zsúfolásig megtöltő közönség lelkesen ünnepelte az előadót.

A Feministák Szegedi Egyesülete

által múlt hó 19-én rendezett gyermekmese-előadáshoz fűzött remények beteljesedtek. A fényes erkölcsi és számottevő anyagi siker felülmúlta a rendezőség legmagasabb várakozásait is. A Korzó-mozi tágas helyisége nem volt képes befogadni valamennyi érdeklődőt. Sz. Szigethy Vilmos, kiváló ifjúsági írónk, értékes és tartalmas ez alkalomra írott két meséje gyönyörűen domborította ki az egyesület vezéreszméjét. Fokozta a mesék hatását Gömör Vilma színművésznő kiváló, elsorangú előadása. Pataky Erzsébet dr., felsőbb leányiskolai tanárnő előljáró beszéde és konferánsza a gyermek lelkiületéhez szóló, kiváló pedagógiai értékű béke-előadás volt. A gyermekek hálásan méltatták a műsor számait, elragadtatásuk, a szülők meglegedése oly elismerés volt, amely az egyesületet további ily tendenciájú gyermek-előadások rendezésére buzdítja.

Anya- és gyermekvédelmi bizottságunk azon tagjainak, akik a másfél év előtt megtartott gyermekvédelmi tanfolyamon részt nem vettek, Turcsányi Imre dr. igazgató-főorvos, az állami gyermekmenhelyben »A csecsemő ápolása, gondozása irányelveiről és a veszélyeztetett csecsemők ellenőrzéséről« tartott a tárgyat teljese felölelő, behatóan ismertető előadást. Előadás után a számosan megjelent tagok megszemlélték a mintaszerű állami gyermekmenhelyt.

IRODALOM.

Pásztor Árpád: Vengerkák.

(Dick Manó kiadása, Budapest. Ára 4 kor.)

Vérbeli újságíró könyve közelmúlt dolgokról, melyeket a háború dehogyan szüntetett meg, legfeljebb megszakított és más irányba terelt. Az Oroszországba származott (e szó helyett más kifejezést illenék használni) magyar lányokról van benne szó, a jóhiszeműekről is, akik színház tagjának szerződnek ki közvetítőkön keresztül becsületes kenyérért s akik kikergetten Moszkvába (mert ott van a legnagyobb leánykereslet) arra ébrednek, hogy pezsgőslányok, kiszípolozó pincéernők sorsára jutottak, kik még csak nem is a maguk, hanem a mulatóhely s a szerződött asszonyosság zsebére kénytelenek robotban dolgozni. Művészi megélhetésről szó sem lehet. Jobb anyagi sorsra csak azok juthatnak, kik végképen prostituálják magukat s még a színpadi kötelék látszólagos tisztességéről is lemondanak. Jobb anyagi sors? Pásztor Árpád felvonultatja filmjén a beütött főnyeremény egy-két »szerencsés« leányát is. Ott van epizód-alaknak (kis, pesti Schwarz Julcsából lett) Rubinhordó Julcsa, kit dúsgazdag hercege kivált a moszkvai Yard-mulató magyar kardalosaik közül, a vengerszki-chorból. A nyomorék-torz ember féltékenységgel őrzi a szép, fiatal nő mindenik lépését, ki engedelmes játékszere a herceg kényének. Házasság áll végül Rubinvejer Julcsa elé: a fejedelmek sarja nőül kívánja az egykori vengerkát, hogy ne legyen többet hatalom, mely kiszakíthassa karjaiból — s íme, a vengerka jobb szeretet ópiumot inni. Csendes álomba ölelő ópiumot, hol nem törí magát emberfeletti győtrelem világhírbe ragyogó rubinokért. — Ladány Teréz a könyv hősnője, a Tűzoltó-utcából szökén és hamvasan elindult gyermeklány is végre megtalálja a vengerkák merítőládáikat, a gazdag, kitartó-barátot. Wolkow-ban, a »paraszt«-ban, Pásztor Árpád művészi kézzel rajzol meg egy tolstói orosz, ki fanatikus, transcendentális és földszagú mint Lew Nikolajevics egész rajongó és komor szektája, látjuk bizánci szent és kéknézésű fejét, — de ő ü sem a lányt és az embert szereti Terézben, az ő keze sem a kivezető kéz a szennyből és rohadásból, mert nem ember akar megváltani embert, hanem Wolkow is csak saját élete kivirágzását a gyermek ígéretét látja Terézben, az anyaság porhüvelyét keresi saját örökkévalóságának eszközeül, ezt vásárolja meg, ezt emeli két kézen magasra s löki vissza iszonyatos mélyre és sötétre abban a pillanatban, hogy a gyermeket nem volt hajlandó a nő csak testileg, de lelke s szeretete ellenére meghozni. Abban a pillanatban, hogy a nő mert ön-maga lenni. — Íme, mutatja Pásztor Árpád, az emberi munkát és kötelességet megkerülő világrendben a nő szerepe: a t e s t. Mint a mészárosok az állatot a vágóhidra, úgy cipelik tehetetlen fiatalságát piacra, nincs menekvés, fölfelé ki bukik, az is sülyed és legjobb esetben is: hiába járja a kálváriát, mert oda érkezik be, a honnét kiindult. Nem hiába védi Karolin, a vengerka, egy anyatigris dühével kislányát a szerelmi üzletek csábításaitól, ő taposta azt a malmot, ő tudja, mi ott az élet ára, az ő leánya egyetemre fog járni és Lolita testéhez az út csak Karolin holttestén át vezet. A helyszínen járt ember tájékozottságával beszél el Pásztor Árpád vengerkái történetét, melyet ő nem állít be sem búsra, sem bőjti predikációsra, elmélkedő vagy elszomorodó lyrát nem fűz hozzá. Objektív s nyugodt leszűrődésben áll előttünk a sokféle emberi nyomorúság képsorozata, éppen csak hogy egy céltudatos kar lerántotta róla a leplet s egy emberi száj konferálja be egy szóval, pontos, bölcs, fölényes rövidséggel ... Azt mondja: Voila! — Több az igazság a tanításnál és nem vitairás kell, hanem élet.

Dénes Zsófia.

Beérkezett művek.*

Else Jerusalem: A szent skarabäus. Fordította Kunfi Zsigmond. Kiadja: A Népszava könyvkereskedése. Ara 3.— K.
Puella Classica: Mesekönyv. A szerző kiadása. Ara 1.50 K.

Amon Vilmosné: Mesés délutánok. Kiadja: Röttig Gusztáv és fia, Sopron. Ara fűzve 3.60 K, vászonkötésben 5.— K.

Varga Jenő: Bulgária. A Népszava könyvkereskedés kiadása. Ara 60 fillér.

Frauenbriefe in Feld. Zusammenge stellt von Lina Ritter (Neudorf). Volksverein-Verlag G., m. b. H. M. Gladbach. Ára —.80 Pfenning.

Frauenwirtschaft. Jahrbuch für das hauswirtschaftliche und gewerbliche Frauenwirken. Volksverein-Verlag G. m. b. H. M. Gladbach. Ara M. 4.80.

Gertrud BAumer: Die Frau in Volkswirtschaft und Staatsleben der Gegenwart. Deutsche Verlags-Anstalt. Stuttgart und Berlin. Ara M., 6.50.

Edmund Fischer M. D. | A.: Frauenarbeit und Familie. Verlag von Julius Springer, Berlin. Ara M.- 1.—.

Elisabeth Gnauck-Kühne: Arbeiterinnenfrage. Verlag der Zentralstelle des Volksvereins für das kath. Deutschland. M. Gladbach. Ara (?)

Elisabeth Gnauck-Kühne: Der staatsbürgerliche Volksunterricht. Volksvereins-Verlag G. m. b. N., M. Gladbach. Ara 50 Pfg.

Elisabeth Gnauck-Kühne: Das soziale Gemeinschaftsleben im deutschen Reich. Volksvereins-Verlag G., m. b. H., M. Gladbach. Ara M. 1.20.

Lehrplan für eine Fachschule der WAschekonfektion.

Lehrplan für einen WAschefachkursus.

Heft 5/6 der Schriften des Verbandes für handwerksmAssige und fachgewerbliche Ausbildung der Frau.

Magnus Schwantje: Hat der Krieg die Friedensbewegung vernichtet? Verlag von Magnus Schwantje, Berlin. Ara 30 Pfg.

Ethische Rundschau. Monatsschrift zur LAuterung und Vertiefung der ethischen Anschauungen und zur Förderung ethischer Bestrebungen. Drittes und Viertes Friedens-Heft. Verlag von Magnus Schwantje, Berlin« Ara M. 1.—.

Schwster Henriette Arendt: Polizeiassistentin a D., Stuttgart: Kinderhändler. Verlag Heinz Clausnitzer, Stuttgart. Ara 30 fillér.

Schwster Henriette Arendt: Polizeiassistentin a. D., Stuttgart: Kinder des Vaterlandes. Verlag Heinz Clausnitzer, Stuttgart. Ara 60 Pfg.

Schwster Henriette Arendt: Polizeiassistentin in Stuttgart: »Menschen, die den Pfad verloren«. Verlag von Max Kielmann, Stuttgart. Ára ?

*) Ismertetésüket fenntartjuk magunknak.

TARTALOM	Oldal
Minden csepp vér	1
Szegvári Sándorné: Háború és választójog	2
Egy beérkezett levéléről	3
Gerő Odön: A demokrácia mulasztása	4
Mellemé Miskolczy Eugenia: A nők választójoga az Egye- sült Allamokban	5
Szilágyi Géza: A nemi rabság	7
Lux Terka: Marginaliák	8
Rónai Zoltán: Pacifizmus és a nő felszabadítása	9
Dénes Zsófia: Hímzónók, hímzések — uzsorakezekben	10
Dr. Buday Dezső: Férfiasság, nőiesség	11
Nők a nemzetközi Panamakiaiállításon	12
Szemle	14
Egyletek	15
Irodalom	17